

Štev. 18.

Na Dunaju, 30. septembra 1898.

Iretnik XI.

Položenje.

Stvari so se radi Ogerske pa nemške obstrukcije do skrajnosti zapletle. V stiski ste tostranska vlada in državnozborska večina. V skrbeh pa so tudi obstrukčne stranke, ker se ne morejo zjediniti v mislih, kakó bi jo najboljše pogodili, da bi dosegle svoje cilje. Nemška kapitalistična stranka bi prišla rada zopet do krmila, nacionalne nemške stranke pa bi rade dosegle to, kar sta jim določila Schönerer in Wolf, in zajedno bi rade ustregle množicam s tem, da bi se napravila pravičniša pogodba z Ogersko, nego je veljala doslej. Desnica pa se je spravila po svojem značaju v skopce, da ne vé ne naprej, ne nazaj. Vlada so se od Badenija do Thuna udajale obstrukciji v toliki meri, da od strani sedanje večine ne zaslužijo podpore. Z druge strani vé ista večina, kakó pošteva korona urejenje pogodbe z Ogersko. Večina se spominja, kakó sodijo na najviših mestih vedenje strank nasproti takim določitvam, kakoršne zahteva pogodba z onstransko polovino.

Vse stranke naše polovine so jedine s tem, da pogodba z Ogersko se mota pravičniše zasnovati od dosedanjih. Vse so preverjene, da Cislitavska silno trpi vsled neugodnega razmerja skupnih bremen v obeh polovinah; razun kapitalistiške stranke se tudi bolj ali manj iskreno trudijo, da bi se dosedanje razmerje zboljšalo naši polovini na korist. Toda cilji obstrukcije so porodili poleg drugega zla tudi sedanji kritični moment, v katerem ne odločuje tako gmotna, kolikor pa politiška teža stvari. Sedaj ne gre več samo zato, ali naj tostranska polovina odloži nekoliko po krivici nošenih bremen ter jih naloži Ogerski, temveč gre tudi in še odločniše zato, ali naj zmaga nemška obstrukcija proti sedanji tostranski državnozborski večini; gre zato, ali naj pride zopet židovsko-nemška liberalna stranka k vladnim jaslim, ter zavlada v obče zopet nemška hegemonija s pretenzijami radikalnih nacionalcev, ali pa naj se napravi pot, ki bi vendar dovedla do politiške in nacionalne jednakopravnosti doslej pritiskanih narodov.

Nemška obstrukcija prezre še toliko obremenjenje tostranske polovine, ako premaga sedanjo večino in doseže politiške pa nacionalne cilje. Nemška liberalna stranka bi bez pomisleka žrtvovala milijone in milijone več tostranskih davkov za skupna bre-

mena, ko bi sedaj nastopilo novo ministerstvo iz njene srede, in nemški nacionalci s kršč. socialci vred bi se udali za tako izpremembo, samo da bi se ugnali Slovani.

V teh stremljenjih nemške obstrukcije je pravo težišče vsega drugega, in po tem so dolžne ravnati se tudi stranke sedanje večine. Sedaj ni časa več za rekriminacije na to ali ono stran, temveč odgovoriti je treba na vprašanje: ali naj zmaga nemška obstrukcija ali pa misel, ki bi vzbujala nadejo do boljšega.

Za slovanske stranke je položenje tako hudo, kakor morebiti še nikdar ne poprej. Da bi one smele računati zgolj z vladnimi činitelji, mogle bi se odločiti kaj lahko: delale bi bez pomisleka vladi največe težavo; a vlada ni sama za se, in kar se stvari sedaj njej, zapomnijo si še na višem, nego vladnem mestu, in to, jedino to daje pomišljati tudi nemški obstrukciji. Ona se vendar boji zamere tudi na najvišem mestu, ako je ne ukrene po godu, in ta zamera — še posebe sedaj — bi ne bila kmalu pozabljena. Nekdanja nemško-liberalna falcijozna opozicija ima predober spomin, da bi se ne bala zopet opeči se, in zato bode ona najbrže skušala barvo izpremeniti ter potegniti za seboj še druge stranke nemške obstrukcije. Ustavoverno veleposestvo je uže pri delu v tem smislu, in barona Chlumecký pa Schweigel sta preveč premetena, da bi ne vedela, kaj delata.

V pogledu nato ni časa več, da bi slovanske frakcije in stranke izpreminjale taktiko, katere so se držale doslej. Kaka parcijalna opozicija bi mogla vse uničiti ali pa silno škodovati strankam sedanje večine. Komur ni bila sestava sedanje večine po misli, ali pa komur ni delala po misli, ta je imel od začetka do danes vzrokov dovolj, izstopiti iz nje ali pa pri-
toževati se proti njej.

Mi smo od začetka svarili proti optimizmu sedanje večine in tudi njenega določno izjavljenega programa. V obče smo označevali sistem kot neizpremenjen, in smo celó tedaj sodili bolj pesimistiški, ko se je bila začela zvanja naša politika boljšati nekoliko. Kazali pa smo na notranje stare poti in sosebno na protislovanske težnje to- in ostranskega vladnega sistema. Nam torej ne more nihče očitati ne optimizma, ne oportunizma, in da bi bili Čehi postopali takó, kakor je sodil naš in še kak drug slovanski list, ne bilo bi danes takó kritičnega položjenja, kritičnega

tudi za tostranske Slované. Če torej obsojamo vsa-kateri poskus, rušiti ali pa tudi samo slabiti sestavo sedanje večine, smo zato navedli zgorej posebne vzroke, in ti vzroki nas silijo, da obsojamo sklep kranjske katoliške stranke, da bi njeni državni poslanci izstopili iz sedanje večine. Mi ne zanikujemo vzrokov, ki jih navaja ta frakcija za izpremembo svoje taktike. Ali sedaj je opasen, najneprimerniši trenutek za tako izpremembo! Nemška obstrukcija se je bila uže razradostila radi takega postopanja; no nadejati se je treba, da drž. poslanci kranjske katoliške stranke popravijo še do časa napako svoje stranke.

Slovanske posamične in razdeljene stranke ne dosežejo s svojo opozicijo ne le nič, temveč nakopljejo svojim narodom še kaj hujšega, nego je tisto hudo in zlo, katero jih pritiska nepremično uže desetletja. Mi smo bili ob nastopu Badenijevem zato, da bi Mladočehi vstrajali v opoziciji, a pristavljali in ponavljali smo vedno, da k češki opoziciji se morajo pridružiti tudi stranke in frakcije ostalih tlačenih Slovanov. Kazali smo v pogledu na tako opozicijo ne toliko na pozitivne, konkretne, kolikor pa na moralne uspehe, in teh imajo vsi Slovani še danes potreba. Moralna moč take opozicije bi bila privedla Slované do mnogo več in važnejšega, nego so bile in so razne jezikovne, skupno nesrečne naredbe. In ko bi nanese okolnosti, da bode treba stopiti v opozicijo, mora se sestaviti iz vseh slovanskih tlačenih narodov, in tu se pokaže, da sedanja poljska ljubezen se rzaprši ravno takó v prazni nič, kakor v prošlosti.

Kranjsko kat. stranko je treba grajati tudi radi tega, da v »Slovenčevem« komentanju opušča izrecno slovansko stališče ter se postavlja zgolj na svoje narodno in specijalno strankarsko stališče. Slovenci so dolžni postopati s slovanskega stališča, in ako se izpozablajo druge stranke, treba jih je opominjati na skupne moralne dolžnosti. Tudi kranjski katoliki so imeli čas, priliko in dolžnost, uže davno obsojati partikularistiško postopanje Mladočehov, da niso določno v sporazumljenju z drugimi strankami večine postopali sporazumno. In nihče, kolikor je znano nam, ni zavračal dovolj energično tistega poljskega stališča, katero prepušča pogajanje med Čehi in Nemci tem samim. Kako pa je slovansko soporoštvo, ako sme vsak narod posebe postopati, kakor je njemu drago ali pa tudi nedrago, v slučaju, kedar je njegov nasprotnik močnejši iz katerih vzrokov koli? Slovanski zavezniki, ako so zares vredni tega imena, morajo tudi pozitivno priskočiti na pomoč, kakor delajo Nemci. Za Celjsko vprašanje so bili Nemci iz vseh dežel in celó iz Velikonemčije po koncu; ali je morebiti Pomorjance težila Celjska gimnazija, da so šli v boj za njo?

Kaka razlika med postopanjem nemškega pa slovanskega skupnega poroštva! Tudi sedanje polóženje zahteva složno, skupno postopanje v državno-zborski večini, in kar se je zamudilo, bode se potem popravljalo.

Kar se dostaje zboljšanja po dognani ali tudi nedognani pogodbi z Ogersko, moramo bili zopet in zaresno pesimistični; kedar Slovani izpolnijo svojo dolžnost, ravnalo se bode ž njimi zopet, kakor doslej. No, ravnati ne bodo mogli takó, ako ostanejo zares solidarni in ne vsak na svojo roko, kakor so postopali tudi poslednjih dveh let.

Položenje je po vsem tako, da notranje čustvo sicer odvrča slovanske stranke od pozitivnega sodelovanja, in še sosebno takega, katero tostranskim narodom ne zboljša bistveno ničesar; ali pogled na vse odločujoče činitelje sili, da se Slovani žrtvujejo tudi v tem kritičnem trenutku, ker drugače jih čaka še hujše. Nemška obstrukcija bi rada z lepa ali s huda dosegla svoj cilj; česar bi ne privolila sedanja večina, dovolila bi ona, in zato bi hotela imeti plačilo na škodo Čehom in ostalim Slovanom. Vlade, bodisi sedanja ali druge, dospejo do tega, česar potrebuje monarhija v tem času. Slovani so doprinali uže najhujših žrtev, sosebno tudi za Taaffejeve vlade; posledice v najhujšem slučaju ostale so in ostanejo vsaj v moralnem pomenu. Da bi pa Slovani ne ostali le pri moralnih dobičkih, kljubu katerim se tujčijo in pogubljajo njih narodne množice, dolžni so iz dosedanjih načelnih in taktičnih napak poučiti se, da bodo ob začetku večih akcij nastopali korektniše in boljše poti. Čehi so jo zabredli ob nastopu Badenijevem; to se sedaj maščuje nad češkimi in ostalimi Slovani. V sedanji krizi ni možno mladočeških napak in njih posledic popraviti. Ne ostaje drugega, kakor zabraniti, da ne nastane še kaj hujšega. Za tuje grehe so delali in delajo Slovani pokoro; naj bi bila sedanja pokora poslednja, in naj bi potem nastopila boljša doba, v kateri bi se slovanske stranke zares našle in od začetka dalje dosledno bližale se svojim ciljem s pomočjo dravega moralno in pozitivno delujočega občega poroštva. Sedanja kriza bodi pa tudi vladam v pouk, da bi ne delile nacionalnih in drugih prav le v stiskah, temveč v času, ko je možno mirno razmišljavati in snovati zakone, kakor odgovarja raznoterim ustavnim ali zgodovinskim pravom. To je v največem interesu celokupne monarhije in ne le pojedinih njenih narodov.

Grehi sistema.

Gledé na sedanje težave, ki jih ima avstrijska vlada zastran obnovenja pogodbe z Ogersko, se nehoté vsiljujejo misli o običajnem in trajnem sistemu najprej naše države, potem pa skupnega cesarstva. Težave, ki se delajo vladam, in ki tepejo narode, najbolj pa avstro-ogerske Slované, proizhajajo v glavnem vse od jednega in istega načela, od gesla, ki se glasi: *Divide et impera!* Cepi, kroji, razkosuj pa vladaj!

Duvalizem sam se je vstvaril vsled motivov, ki tiče najbolj v tem kanonu specifičnega vladanja. Nemci so se dolgo branili iz sebičnosti, privoliti v duvalizem, ker so menili, da bez takega oslabljenja monarhije užugajo in raznarodijo Slované jedino z germanizujočo centralizacijo. Še le po dolgem računanju in obotavljanju so prišli do sklepa, da pridejo laže do istega cilja, ako se omeje najprej na tostranske dežele, in da začasno prepusté slabljenje Slovanov — Madjarom. In tudi sedaj, ko morajo Nemci s Slovani vred donášati prevelika bremena na dobiček »židovsko-madjar-ski državi«, vendar niso isti Nemci proti duvalizmu kot takemu, temveč le proti krivičnemu razdeljenju skupnih bremen. Sistem duvalizma ima torej načelne podpornike v Nemcih in vseh tistih, ki gospodarijo in gospodujejo v tostranski polovini laže ob duvalizmu,

nego bez njega. K tem pripadajo pred vsem Poljaki. A tudi tostranskemu vladnemu sistemu je le po volji, da je duvalizem razdelil Slovane takó, da ostajejo vzajemno jedni bez pomoči drugih. Poleg tega so se toliko okorni, da si ne dajejo niti moralne pomoči.

Kakor pa se po duvalizmu izvršuje geslo cepljenja in slabljenja narodov v obče in slovanskih posebe, takó se postopa v vsaki polovini posebe. V tostranski polovini se je od začetka zanemarila ustavna izvršba; ni bilo do danes državnika, ki bi imel ali hotel pokazati moč, da bi se narodi pomirili med seboj na podstavi jednakega ustavnega prava. Dopusčalo se je in se mirno gleda, da se narodi dražijo in slabé med seboj, in niti se ne vidi rado, da bi se kaka stranka okrepila do večje mere. Če je narod sam po sebi krepak, skušajo mu moči krhati s hujskanjem od strani sosedov in s kračenjem njegovih prav: če je stranka močna, zaganjajo nasprotné stranke na njo, in sicer tudi sredi jednega in istega naroda. Takó vidimo, da se boré mladi in stari, katoliki in liberalci drug proti drugemu pri jednem in istem narodu. In če hoče slovanski katolik hrepeneti po odvzetem mu starem slovanskem obredu, ovajajo ga latinski katoliki. Narod ovaja narod s panslavizmom, pangermanizmom, laškim irredentizmom, na Ogerskem tudi s panrumanizmom in še s kakim — izmom. Katoliškega dalje videčega Slovana ovajajo tudi z ortodoksizmom. Slovane so razcepili celó v literaturi in jim še danes ne prenehajo vstvarjati novih, popačenih alfabetrov.

Slovani in tudi drugi narodi niso vselej razumeli, kak zajec tiči za to ali ono »reformo«, in mnogokako tako spako so celo sprejeli kot kako pridobitev. Le tisti so zabli ceniti take izpremembe, ki so poznali sistem. Sistem sam od začetka pač ni mislil, da bodo njegove »reforme« delale kedaj težave njemu in monarhiji v skupnosti. Sistem je sproževal in podpiral »nove ideje«, reforme in je radostno gledal, kadar so sebični gospodovalni narodi izmišljali n. pr. razne — »izme« proti Slovanom, kakor jih izmišljajo ob vsaki priliki današnji Madjari, Poljaki in Italijani. Nemci imajo najvplivnejših listov, v katerih so se vse take izmišljutine zabeleževale, in sistemu je dobro delo, da ostajajo slovanski narodi vsled svoje nezrelosti v popolni razdeljenosti, razkositosti in onemoglosti.

Gospodovalni narodi so se vsled sistema in njegove podpore počutili takó dobro, da so se naposled prevzeli in so se postavili sami sistemu po robu.

„Polonizmus“ je doslej državi bezopasen in slabi jedino Maloruse in služi s tem tradicijam sistema samega. Severni (nemški) in južni (ital.) irredentizem pa že davno ni več nedolžen gledé na celokupnost državnih int-resov.

Sistem je cepil ter vzgojil na jedni strani gospodovalne, prenasichene narode, na drugi strani pa mirno gledal, da so slovanski narodi zaostali takó, kakor da bi bili v kaki drugi državi ali pa pod drugimi ustavi. Na jedni strani je nastal skrajni šovinizem, na drugi strani pa se poraja obupnost in popolno nezaupanje v sistem.

Vprašamo: ali bi bilo prislo kedaj do takih kriz, kakoršna je današnja, ako bi bil vsaj tostranski sistem izvršil prava, katera imajo v ustavi in zgodovini tudi Slovani? Ali bi bila mogla nastati taka nemška obstrukcija, ko bi bil sistem pri začetku podelil vsakemu na-

rodu jednako ustavno pravo gledé na narodnost in jezik? Ko bi bil kak Bach izvršil narodno jednako-pravnost, bi danes ne bilo ne Wolfa, ne Schönererja, in ko bi bila, borila bi se vse drugače, nego postopata dandanes.

Sistem je zakrivil, da je danes v krizi, in da so v stiskah vsi tostranski narodi, in da vlade same ne vedó, kakó pomagati si. Kakó vse drugače bi bili tostranski narodi jedini proti oholosti in požrečnosti židovsko-madjarskega gospodarstva!

A še drugo in še več! Kakó vse drugače bi bilo danes v skupnem cesarstvu, da bi se ne bil nikdar vstvaril tisti duvalizem, ki je hotel podeliti gospodstvo jednim in na zid pritisniti druge narode! Narodi bi se zavedali, da nosijo jednake žrtve, gmotne in krvne, in dajali bi jih po pravičnem razmerju.

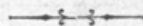
Geslo: Divide et impera! je dovedlo do današnjih nadlog, ki so nesreča za monarhijo in za tlačene narode.

Sistem bi vsaj sedaj imel priliko, premišljevali sam o sebi pa izpremeniti se. Narode cepiti in Slovane s tem slabiti — ni dovedlo do utvrjenja in obče blaginje. Ali je pa nadeja, da se izpremeni sistem? Oholost madjarska in razposajenost na nemški strani delati pregavico uže državnikom krepke volje; ali moč monarhije je tudi velika; mogle bi se izvršiti izpremembe, ako bi bila volja zato.

Dokler sistem ne pokaže te volje, naj pomisli, da težave, ki jih ima sedaj in ob enakih prilikah, si je nakopal sam. Sistem je hotel s cepljenjem nalehkoma vladati, a sedaj vidi, da se je zmotil.

Justitia regnorum fundamentum — to geslo za-ukazuje ravno nasprotno, kar je izvrševal sistem doslej.

Justitia resí monarhijo, »divisio« pa je za njo največa opasnost. Sedanja kriza glasno o tem govori.

Orkan bijesni . . .

Orkan bijesni groznom silom,
Drvlje ruši i obara,
Gdje nanese struju svoju
Pustolinu tužno stvara.

Burno more, užas pravi,
Kad se burka i zavrije,
Neponjatno groznu silu
U utrobi svojoj krije.

Nebo, kad je puno gnjeva,
Kišom plače, munjom bljeska,
Lom oblaka, plusak vode,
A odasvud groma treska.

Ali što je orkan, more,
U cijelome bijesu svojem,
Što li nebo ojadjeno
Napram gordom srcu mojem!

Jer kada sn zdravo sjetim
Što slavjanskim čine rodnom,
U koštac bih primio se
Ma i s nebom i prirodom.

Sree tada zavrije,
Nabreknú mi slavske žile,
Tad preslabe napram mene
Prirode bi bile sile!

Virje, 1898.

J. J. Marijanin.

SMRT!

Strašnja mnogo I dokaz da Bog
od samog groma, Jednako sudi ...
Strašilo ljudi Silnom vlasniku
I iskop doma. — I siromaku,
Smrt konac žića, Te zajednički
Nasledje ljudi, Imajo raku!

J. T. T—D.

МАЈЧИН САВЈЕТ.

Не могу се навикнути
Што ми вели нана:
„Не ми синко, рујна винца;
„Нит' пуши духана.“

Ја јој кажем: чуј ме добро,
Моја мајко стара.
Службѣ се са обоје,
Док имадем пара'.

Да не пијем рујно вино,
Жалостан бих био;
Бев духана чиме врјеме
Ја бих проводио?

Више врједи чаша вина
Него ока воде:
Кад запушим, сва ми брига
Са дименом ходе.

С тога, мајко, допустими,
Да ја винце пијем;
Да срдаце развеселим
И до га загријем.

Допусти ми, да духана
Путити ја могу,
Јер то неће криво бити
Ни људ'ма ни Богу.

Мило Јововић.

Cvetke z ruskih poljan.

Разумѣй, кто умѣнь —.

25. Есть два рода захватов¹⁾, которые знают историю: захваты областей²⁾, въ которых побѣжденные³⁾ сливаются съ побѣдителями⁴⁾, и захваты народного богатства, когда чужеземные⁵⁾ купцы и промышленники⁶⁾, подъ видомъ мирной торговли⁷⁾ и культуры, высасываютъ⁸⁾ соки из нецивилизованной страны⁹⁾ и доводятъ ее до экономическаго и духовнаго банкротства.

(Ilustracija ruske i angleške kulture v Aziji ...)

„На Востоку“ — Сигма. „Нов. Вр.“ Nr. 7868.

26. Сильные инстинктивнымъ, массовымъ, соборнымъ¹⁰⁾ сознаниемъ Востока, русские побѣдили и побѣдятъ тамъ не золотомъ и не броненосцами¹¹⁾, а уже самымъ величиемъ своего-русскаго имени.

Ibidem.

27. Цивилизация стоитъ¹²⁾ ровно того, чего¹³⁾ стоитъ человекъ, находящийся¹⁴⁾ въ ея центрѣ.

„Простая жизнь“ (K. Vagner, nekdaž Alzasec, sedaj Parižan) — Сигма, Nr. 7263, „Нов. Вр.“

28. Стоитъ уничтожить¹⁵⁾ только¹⁶⁾ нужду¹⁷⁾, невежество¹⁸⁾ и тиранию и на землѣ настанетъ рай.

Ibidem.

29. Искуство¹⁹⁾ хорошо²⁰⁾ жить не состоитъ²¹⁾ въ отдаленіи отъ жизни.²²⁾

Ibidem.

30. Желаніе воскресить²³⁾ прошлое — самая²⁴⁾ бесплодная, опасная утопія.

Ibidem.

1) bezpravno, nasilno prisvojenje, 2) pokrajna, 3) premagati, 4) zmagovalec, 5) inozemni, 6) obrtnik, 7) trgovina, 8) izsesati, 9) dežela, 10) skupni, 11) oklopljena ladija, 12) veljati, 13) toliko, kolikor, 14) nahajati se, biti, 15) uničiti, 16) le, 17) revščina, 18) nevednost, 19) umetnost, 20) dobro, 21) biti, 22) življenje, 23) zopet probuditi, oživiti, 24) najbolje. Bož. Tvorcov.

Iz novin.

Diplomatični spis »L' Europe, la Russie et la Roumaine« pravi, da zapadna Evropa veže s tremi klini v rusko-slovanski svet. Severni klin, ob obeh bregovih Baltiskega morja so skandinavska plemena, ki ločijo Ruse od morja. Južni klin, ki loči Ruse od Dalmacije in balkanskih Slovanov, so Grki, Turki, Romuni in Albanci. — Med obema je srednji klin, Madjari in Nemci, ki loči Ruse od Čehov in Slovencev.

»Kölnische Ztg.« javlja, da bode mednarodni sestanek proti anarhizmu še pred sastankom o občem razoroženju.

„Vysehrad“ piše, da je Ljubljanski magistrat pri razpisu oddaje del v novi mestni hiši prezrl cenejše ponudbe čeških firem in sprejel ponudbo nemške v Trutnovu.

»Berliner Nationalzeitg.« javlja, da so izjavile države trozveze, da je vsestransko vzdržanje sedanje mednarodne posesti uslovje njih prisostvovanja pri mirovni konferenci.

Češki listi, zlasti »Politik«, so izrazili željo, da se povodom žalostnega dogodka v cesarski rodbini sklene narodno pomirjenje in sprava. — Najodločnejše pa so se proti temu postavili krščansko-socijalni listi.

Nemški listi zahtevajo, da se za narodnostno sporazumljenje preklicajo jezikovne naredbe. Ako se hočeta dva pobotati, morata se pred vsem razumeti. Vladi in desnici pa je to pravičnost, kar Nemci občutijo kot nasilstvo. Zato ni tudi možnoproreje dospeti do sprave, predno se ono ne odpravi.

O protiitalijanskih demonstracijah so vsi listi polni, in jih pripisujejo podivjanosti Slovencev. Tega pa ne omenjajo, da se je zbrala pri društvu »Ginnastica« tudi tolpa Italijanov, kričeča: „Evviva l'anarchismo“. ter da so med zaprtimi od teh bili i 3 doktorji, 1 profesor, 1 inženir, ter da so imeli pri sebi revolverje in bodala.

»Ostd. R.« piše: Uže več let se je pozivalo in pobiralo za poljsko šolo v nemškem mestu Biali. Poljski dež. zbor je dal 10.000 gld., Kočiuskovo društvo 15.000 gld. 1. sept. se je otvorila štirirazrednica. A kljub vsemu pritisku in vsem obljubam oblek, kosil, stipendij itd. pridobilo se je le 25 šolskih otrok za šolo godnih v mestu in okolici. — Ako je to res, je pač bil nemški terorizem vzrok neuspeha.

»Jedinstvo« pozivlje hrv. odlične politike, naj se zbero v klub, ki bode informoval tuje časopise o hrvat. razmerah.

Nemški listi pišejo, da so na sileškem kolodvoru v Draždanib, z ozirom na tuje delavce, objavili napise, ki prepovedujejo, da se stopi na progo, ne le v nemškem, temveč tudi v laškem in češkem jeziku. »Seveda ni čuda, če potem Čehi štejejo saksonsko med dežele svetovaelavske korone. Ta obzirnost saškega g'avnega mesta je v primeri z bezobzirnostjo v Pragi zelo čuona.«

Dunajski »Armeebblatt« odgovarja Košutovemu nasvetu, da se spomenik Hentzy-jev premesti, da se mora, ako bi se odpravil iz Budimpešte, predstaviti na Dunaj, na mesto, katero zasluži hrabri in zvesti vojak. Sicer je pa to le pobožna želja, ker hrabrost Hentzy-jeva stoji visoko nad političnimi oblikami in nazori ter nad vsemi premembami časa.

O protiital. izgredih se je baje izrekel grof Thun — po »Mattino« — da je dobro obveščen, da je razvidel iz poročil, da so večina ital. delavcev avstr. podaniki, to da se mora tem bolj obžalovati. Vlada hoče postopati z vso strogostjo. Ako bi se ponovili izgredi, bi utegnulo priti do protislovanskega gibanja na Primorskem. »Ed.« konstatuje, da so v Nabrežini Furlani, avstr. podaniki s Slovenci vred ostavili delo v demonstracijo proti ital. delavcem. Torej se niso proganjali avstr. podaniki! Ital. listi so morali na zahtevo »Ed.« tudi konstatovati, da se tržaški okoličani niso udeležili izgredov.

»Sl. N.« piše: »V tem, ko odmeva klic (v cesarjevi zahvali narodom) k ljubezni, k miru in k slogi, pripravlja se na Primorskem maščevalna akcija, proti sloven. narodu, ki je pod vtisom katastrofe priredil izgrede proti Lahom. Teh izgredov se je polastila laška stranka, da jih izkoristi proti sloven. narodu. Cesar kliče k ljubezni in slogi, na Primorskem pa brusijo Lahi orožje za osveto. Če bi primorska vlada razumela svojo nalogo, bi sedaj ne polnila ječ, ampak bi cesarja opozorila na tiste paragrafe kaz. prav. reda, kateri daje koroni pravico, da takoj ustavi vsako sodno preiskavo. — Izgredi so kaznivi, a prvi nagibi so bili plemeniti, izvor jim je sočutje s cesarjem, gorka ljubezen do dinastije in države ter opravičena ogorčenost nad tržaškimi Lahoui. Nagibi se upoštevajo povsod in morali bi se upoštevati tudi na Primorskem. Zgodi se to tem laže, ker se Lahom pri vseh izgredih ni prigodilo prav nič zalega. Da bi tržaška lokalna vlada storila kaj za cesarsko milost, ne smemo upati že zaradi intimne zveze med primorsko birokracijo in progresovsko stranko, pač pa smemo pričakovati, da storé slov. poslanci v to primerne korake, in da jih bo osrednja vlada podpirala.«

»Галичанинъ« od 22. sept. presoja v posebnem članku postopanje gledé na unijatsko cerkev ob shranjenju ostankov pok. cesarice Elizabete na Dunaju. Unijatski škof Peremyšelski Konstantin in administrator mitropolitske cerkve Andrej Beleckij sta se hotela oficijalno udeležiti shranjenja (pokopa) in odslužiti v cerkvi kapucinov bogosluženje in panihido. Ali latinsko duhovenstvo jima je odgovorilo, da ni več mesta, in da unijatska cerkev je uže zastopana po Mukačevskem škofu. List kaže, kakó se unijatska cerkev ponižuje sosebno, odkar se je udajal pok. kardinal Sembratovič. Drugače pa se vedejo Madjari; ti so videli na napisih: »Elisabetha imperatrix Austriae«, in takoj so dosegli še dostavek: »et regina Hungariae«. — Dez. odbor galiski je položil venec le s poljskim napisom, dasi je ta odbor dolžen poštovati tudi ruski jezik.

»Свѣтъ« dolži Angleže, da so provzročili zadnji vstanek na Kreti. Utaborili so se na otoku, kakor bi bilo ondi doma, kar Krečanom ni bilo po godu. Mohamedanci na otoku so fanatični pristaši sultana ter nočijo dopustiti, da se on odtrga od Turčije.

»Slovo Polskie« poroča, da se je pričela v Črnovicah akcija za to, da se na dekliskem liceju poučuje veronauk v poljščini.

»Bud. Hirlapu« cesarjeva zahvala ne ugaja, ker je naslovljena »mojim narodom«. — »Moji narodi na Ogerskem ne eksistujejo, tu je samo madjarski narod, narod madjarskega kralja.«

»Hrv. Dom« pravi, da so Mladočehi v svoji politiki sebični in do svojih zaveznikov bezobzirni. Le s pomočjo teh so dobili in si ohranili jezikovne naredbe. Potem pa so za njih hrptom stopili v pogajanja s Thunom, ne zmenivši se za želje Jugoslovanov. Iu sedaj zopet grozé z obstrukcijo, ne da bi jih vprašali, kako oni mislijo o tem. Ko je jeden hrv. poslanec privedel na Dunaj odposlanstvo, ki se je hotelo pritožiti radi krivic, ga min. Kaizl ni hotel sprejeti, a niti poslanca samega, s katerim je pobratim.

RUSKE DROBTINICE.

Съ міру по нѣткѣ, голому рубѣха.

Pri otvoritvi od carja Nikolaja II. ustanovljene politehniko v Kijevu je general Kosič obsodil narodnostni in verski prepir ter izrazil nadejo, da se doseže pod vladanjem mladega, a velikega carja jedinstvo in sloga vseh prebivalcev Rusije. Židje posebno radi slišijo take glasove.

Na Murmani, v nezamrznemem pristanišču v Jekaterini ob ledenem morju, stavi ruska vlada novo mesto Aleksandrovska.

Ruski glasbenik Rebikov je zasnoval v Moskvi društvo ruskih komponistov, ki ima dve podružnici, v Kijevu in v Odesi.

Kijevska duh. akad. je nagradila in izdala delo »Черногорскіи владика Петръ І.« od Lazarja Popovića. Posvečeno je to delo mitropolitu Mitrofanu.

V Kijevu je izšla zbirka Gorlenka: »Južnoruski očrti in portreti«, obsegajoča mnogo zgod. literarnega materiala o ukrajinskih pisateljih Makarovskem, Ševčenki i. dr.

Car je slovenskemu rojaku, Iv. Kosu, tovarnarju in trgovcu v Petrogradu, povodom odkritja spomenika Aleksandra II. podelil red Stanislava 3. vrste. Iv. Kos je pravi Slovan z dušo in telom.

Min. prosvete v Rusiji hoče ustanoviti po mestih in trgih poučna predavanja.

Na Niži Novgorodski veliki semenj je letos došlo nad 1000 židovskih trgovcev, ki nimajo prava, da zapusté svoje prebivališče. Policija jih je nad 600 iznala iz mesta.

Na Št. Gothardski gori se je slovesno odkril spomenik, padšim ruskim vojakom 1799 proti Francozom. Po bogoslužju v staroslovenskem jeziku se je igrala ruska himna; polkovnik Kovostovec od preoblaščenega polka je položil imenom ruske vojske srebrn lovorov venec na spomenik. Tudi švicarska posadka na Št. Gothardu je poklonila venec.

DROBTINE.

»Vdovsko učiteljsko društvo« ima 55.306 gld., — letos je narastlo za 253 gld. Dimnikov predlog, da se v spomin na cesarjev jubilej poviša letna podpora učiteljskim sirotam od 25 na 30 gld., sirotam po očetu in materi pa od 50 gld. na 100 gld., se je soglasno sprejel; isto tako njegov predlog, da se v spomin na cesarico Elizabeto naloži v hranilnici 1250 gld. ter obresti (50 gld.)

podelé vsako leto 10. sept. najpotrebnejši učiteljski siroti, ki obiskuje kako srednjo ali visoko šolo.

»Narodna šola« je imela 15. sept. svoj 27. obči zbor. Razdelilo je vlani za 825 gld. raznega šolskega blaga med slov. šole. Društveno imetje je narastlo za 465 gld. ter znaša v vsem 2437 gld. — V proslavo cesarskega jubileja se razpišeti dve darili za mladinska spisa po 100 gld. in 50 gld.

Vseuč. prof. dv. svetnik Jagić je v Ljubljani naročil spomenik na gomilo svojemu učencu, profesorju dr. Vatroslavu Oblaku.

Francozi so letos slavili dva književna jubileja, stoletnico rojstva Micheletovega in 50 letnico smrti Chateaubriandove.

V Brnu je bilo 1890 med 94.462' preb. 7.087 nekrščenih Židov, 1896 uže 8.000, a kakih 200—300 krščenih.

Tržaška pošta je pismo z naslovom: »Begunje pri Cerknici, Vigaun bei Zirknitz« kljubu dvojezičnosti iz nagajivosti poslala najprej v »Gr. Zirknitz, Westpreussen«, potem »Zirknitz, Pommern«, naposled »Zirknitz bei Trebnitz, Schlesien«, kakor to spričujejo poštni pečati, predno se je našel pruski poštar, ki je napisal: »Gehört nach Zirknitz, Krain, Oesterreich.«

Novi red cesarice Elizabete se bode podeljeval damam, ki so si pridobile velikih zaslug za cesarja, državo ali obče blagostanje.

Pred Duttlerjevim hotelom v Draždanih se je sošlo nekoliko Poljakov iz Rusije in se pogovarjalo v materinščini. Kar jim priskoči Nemec ter zakriči: »Prepovedujem gospodom, da govoré češki.« Napadenci so mu odvrnuli, da niso Čehi, a on naj se ne vtiče v privatne stvari. A psoval je le nadalje. Policija ni hotela dati zahtevanega varstva, niti gostilničar povedati psovalčevega imena.

V Pragi so otvorili vrtnarsko razstavo na Žofinjskem otrovu.

Letos je 600 let, da je došel beneški potovalec Marko Polo v Srednjo Azijo in Kitaj, kjer je preživel 20 let in soznanil Evropo s tem svetom.

Nemških trgovskih domov na Kitajskem je uže 104, nemških državljanov 1600; v San Maju izhaja nemški časopis »Ost-Asien.«

Češka realka v Kromerizu je dovoljena ter se še letos otvori.

V Slomšekovem rojstnem kraju na Ponikvi se je sestavil poseben odbor, ki zbira prispevke za ustanovo slov. dijakom iz Štajerske in Koroške. S tem naj se proslavi stoletnica njegovega rojstva 1900.

Dež. sodišče v Trstu je prepovedalo v Milanu kovano svetinjo Tržaškega mesta v spomin 50 letnice italijanskega statuta.

Vseslov. delavska slavnost izostane vsled cesaričine smrti; bode šele prih. leto. Namesto slavnosti pa je bil 18. sept. v »kat. domu« v Ljubljani javen ljudski shod.

Vse rusko časopisje se je spominjalo 70 letnice Tolstega. Tudi mnogi nemški listi so donesli studijo o njegovem delovanju na pisateljskem in filozofskem polju. — »Slovenka« je pričela donášati studijo o njegovem življenju in delovanju.

C. k. okr. glavarstvo goriško je v povsem sloven. Solkanu in Mirnem razglasila samoitalijan. naznanila glede

trtné uši. — V Zadru se je razpis za podporo učenkam babilške šole objavil samo v ital. jeziku.

Fr. Simčak, delavec na Poznanjskem je prosil, ker je imel 60 let in je onemogel, da se mu dovoli renta za starost. Plačeval je 35 let prispevke, a namesto podpore mu se je dostavil izgon iz cesarstva. Opiral se je nato, da ni pruski podanik in on sam rojen na Pruskem, kar pa vse ne velja, ker je 40 let preživel v ruski Poljski. A zadnjih 15 let je živel na Pruskem in tudi tu plačeval svoje doneske. Hotel se je obrnuti na sodišče, a policija mu tega ni pripustila.

Afriški potovalec Holub je podaril viši mestni dekliski šoli v Ljubljani tri zaboje dragocenih prirodnin.

Dr. Ed. Margalico, bivši gymn. ravnatelj v Zomboru, je imenovan rednim profesorjem hrvatskega jezika in literature na Budimpeški univerzi. To je baje plačilo za politične usluge vladi.

Rusko ministerstvo je dovolilo, da se gimnazij v Leši na Poznanjskem odslej zove »Komenskega gymn.«

Dr. K. Levakovski pozivlje v »Kur. lv.« poljski klub, da protestuje proti carjevemu mirovnemu nasvetu. Povsod v Evropi moramo protestovati imenom krivice, ki se uže več rodov godi, imenom pravic našega naroda, imenom samodolobne človeštva, imenom civilizacije in napredka. Tudi mi želimo razoroženje in mir, ali samo na podstavi občega mednarodnega prava. — Mož je Poljak!

Franjo Bošnjaković je 12. sept. umrl v Zagrebu, v 56. letu. Bil je odličen bojevnik proti potujčevalni struji. Za Rauchove dobe proganjan in zatvorjen, ostal je vedno zvest Hrvat.

Češko gledališko društvo »Pokrok« na Dunaju priredi dramatične predstave v dvorani kupčijskega doma I. Johannesgasse 4, in sicer 2., 16., 30. okt., 13., 27. nov., 11., 26. dec., 8., 22. jan., 5., 19. febr., 5., 19. marca, 3. aprila. — Sedeži od 70—50 kr., stojišče 40 in 30 kr. — Opozarjamo na to Dunajske Slovence.

Hrvatski delavci v Zagrebu so sklenuli, da se 13. junij, kot god Antona Starčevića, proslavi vsako leto kar najslavesneje, da se dokaže s tem, da so nauki prvega Hrvata jamstvo boljše bodočnosti.

V tržaškem kopališču »Excelsior« so priredili lahonski mladeniči demonstracijo proti slov. mestnemu sovetovalcu Dolencu.

V Parizu postavijo spomenik slavnemu poljskemu glasbeniku Chopinu.

Elica Živković, roj. Rašković, dobrotnica srbske više dekliske šole, je umrla 9. septembra v Pančevu. Vse svoje imetje je ostavila omenjeni šoli.

V Belgradu je bila prošli mesec velika duhovska skupščina iz kraljevine srbske.

Židovstvo na Dunajskih srednjih šolah 1898: Na Fran Josipovi gymn. je bilo 145 kristj. in 116 Židov; na I. drž. gymn. v 2. okr. 121 kr. in 321 Žid.; na II. drž. gymn. v 2. okr. 102 kristj. in 287 Židov; na drž. gymn. v 3. okr. 386 kristj. in 79 Židov; na drž. gymn. v 6. okr. 303 kristj., 139 Žid.; na Maksimilijanovi gymn. v 9. okr. 151 kristj., 310 Židov; na akad. gymn. 263 kristj., 156 Židov; na II. drž. realki v 2. okr. 139 kristj., 272 Židov; na trg. akad. 343 kristj., 334 Židov. Ostale srednje šole niso tako zelo požidovljene, vendar nobena ni bez njih.

Srbska občina v Sarajevu zida novo mitropolitsko zgradbo.

Kako v Niži Avstriji narašča češki živelj, kaže uradna statistika, ki je gotovo za polovino prenizka. 1890 naštel jim je 93.000, 1896 pa 285.000.

Napisu, doslej ob takih prilikah običajnemu, na katafalku »Eilisabetha, imperatrix Austriae« so se uprli Madjari in dosegli dodatek »et regina Hungariae«.

1895—96 se je preselilo v združene države severo-ameriške 343.267 Evropejcev. Iz Avstro-Ogerske je bilo med temi 65.103; in sicer iz Češke in Moravske 2709. Avstrija je jedina država, iz katere se je pomnožilo število izseljencev (v primeri z letom 1894 blizo podvojeno število).

»Katolícké Listy« naznanjajo, da imajo za lani in letos izterjati 10.000 gld. zaostankov na naročnini!

Jedino narodno društvo ogerskih Rusov, »dr. sv. Vasilija«, je imelo 11. sept. svoj obč. zbor v Ungvaru. To društvo je pričelo izdavat poljuden list »Nauka« po dvakrat na mesec. List se je čim dalje bolj širil in ima sedaj že blizo 800 naročnikov. Dalje se je izdal »bukvar« v 15.000 iztisih. Društvu je bilo priporočano, da izda madjarski (!) koledar, a odbor tega ni odobril. Pripravlja pa se k ustanovitvi lastne tiskarne. Predsednikom je bil vnovič voljen kanonik J. Jaković.

Papež je baje, po kratkem pogovoru s kardinalom Rampollo, dal brzogoviti škofoma v Trstu in Ljubljani, naj uporabita ves svoj vpliv, da pomirita krivično agitacijo proti Italijanom izzvano po Lucchenijevem zločinu.

K. Hoffmeister, doslej učitelj »Glasbene Matic« v Ljubljani, je imenovan profesorjem klavirske šole Praškega konservatorija.

8. septembra je bila v Djakovu proslava 48 letnice Strossmayerjevega biskupovanja.

Hrvatski slikar Medović je v poletju prebival na Cetinju, da po naročilu avstr.-og. poslanstva okraši tamošnje rim. kat. kapelo s slikami. Ob tej priliki je dobil naročilo, da za knežji dvor izdela sliko kneza Nikole.

Urednik »Podravca«, Ljubić, je bil radi člankov »Iz hrv. sabora« in »Vel. župan Kukuljević i naš izbor« — radi katerih je bil list zaplenjen, — obsojen na 40 gld. globe, oz. 8 dni zapora. Prizivno sodišče v Belovaru je urednika osvobodilo kazni, ker v člankih ni obrekljivih ali neistinitih dejanj, kar bi bilo potrebno, ako se kaznuje po §. 300 k. z.

Društvo umetnosti v Zagrebu je darovalo Strossmayerjevi galeriji sliko cesarjevo od glasovitega Dunajskega umetnika Fröschela.

Srbskega Milana zopet stiskajo njegovi upniki, Pariški Židje, da jim plača dolg 7 milj. frankov. Ker je na Ruskem izgubil vso vero, se je bezvpešno trudil, da mu car še jedenkrat poravna dolgove. Vladan Gyorjević je zaman skušal doseči spoprijaznjenje carja z besedolomnim razkraljem. Ko je ruska čnomorska družba pod Belgradom krstila novo donavsko ladjo na ime srbskega kralja Aleksandra, je bil prisoten pri slavnosti Kočetov iz Odeše. Tega sta Milan in Vladan pridobila, da posreduje pri ruskem finančnem min. Witteju. Ker se je ta mudil v Karlovih Varih, je Milan tje poslal svojega sina. A minister se je dva dni pred kraljevim odhodom odpeljal. Sedaj je moral iskati Milan denarja drugod. Dobil bi državno posojilo od angleške družbe, a to le, ako bi avstr. finančniki hoteli ž njim deliti riziko. V ta namen

je došel na Dunaj Vukašin Petrovič. Pogovori se nadaljujejo. — Nedavno je Milan razglasil po svetu, da je ob granici 20.000 Arnavtov, da je mogel zbrati vojno. Dopisnik »Nár. L.«, ki razkriva svetu Milanove intrige, pravi, da je to stvoril, da prisili sina, naj mu dobi novce, kjer in kakor hoče, sicer ga prežene s prestola, ker ima armado v svojih rokah.

Spomenik ruskim vojakom, padšim v napoleonskih vojnah, so postavili pri Gdansk. Car je daroval zanj 74.000 rubljev.

Društvo »Pokrok«, ki bo to zimo prirejalo češke predstave na Dunaju v dvorani kupčijskega društva, kjer je prostora za 400 oseb, — sestaje že 35 let. Prošlo zimo je priredilo 16 gled. predstav, in sicer 4 drame in 16 veselih iger (od teh je bilo 10 izvirnih čeških in 6 prevedenih). Društvo ima 126 članov.

Društvo za razširjanje ljudske prosvete in Češki dom na Dunaju sta se združila za prireditev dveh predavanj z demonstracijami, dne 9. in 13. oktobra v Ronacherjevi dvorani. Predaval bo češki potovalec E. St. Vraz o Japonski in drugih azijskih državah. Opozarjamo na to Dunajsko Slovence in druge Slovane.

V Leopoldovem predmestju na Dunaju je imelo krojaško društvo »Vindobona« svoj shod. Bili so sami Čehi, — a vse nemško! Seveda verni Luegerijanci.

Jubilejna razstava (slikarske) umetnosti na Dunaju je imela 22.000 gld. deficita.

»Luča« nazivlje Kuhačevo knjižico: Anarkija v hrv. knjiž. in umetnosti, — »pamflet«, v katerem meče anatemna na vse mlade hrv. pisce kot na prave anarhiste.

Trgovska zadruga v Varaždinu je sklenula, da prične z nabiranjem doneskov za spomenik cesarici Elizabeti, ki se naj postavi v tem mestu na frančiškanskem trgu, kateri se naj prekrsti v Elizabetin trg.

18. sept. dop. se je vršil v »Kat. domu« v Ljubljani shod slov. kršč.-socij. delavstva. Na shod je došlo mnogo udeležencev iz raznih slov. krajev ter urednik češkega lista »Lid. Nov.«; tudi kršč. soc. delavci Praški so poslali dva teleg. pozdrava. Gostinčar se je spominjal cesaričinega umora in prečital udanostno izjavo cesarju.

O razstavi Germovih slik v Rudolfinu v Ljubljani sta pisala laskavo in pohvalno »Sl. N.« in »Slov. List«.

Rusko društvo rudečega križa je španskemu dr. rud. kr. poslalo 40.000 frankov podpore za žrtve v špansko-amer. vojni. Jednako vsoto je ponudilo Zjed. drž. ameriškim, ki so jo pa z zahvalo odklonile.

V Berolinu je bilo češko telovadno društvo »Sokol« vsled določbe pruske vlade razpuščeno!

25. septembra se je v Pragi odkrila spomenska plošča pisatelju V. Klicperu.

Komitet mlade generacije za proslavo Palackega je priredil 84 predavanj o Palackem in 12 shodov pod milim nebom; otvoril v »Umetniški besedi« javno čitalnico in izdal nemško brošuro iz peresa prof. Masaryka. V vsem je dobil podpor 396 gld. Za brošuro ima 170 gld., a to ne zadošča, ker mora biti po ceni ali celó brezplačna. Ako mu dojde še več podpore, hoče izdati knjižico tudi v francoskem in ruskem jeziku.

Srb.-črnog. literarno in dobrotv. društvo v St. Francisku je izbralo pesnika Jovana Sundečiča svojim častnim članom.

Židov v Avstriji je bilo 1851: 476.423; 1890: 1.141.615, torej za 140% več! Vsega prebivalstva pa

je v tej dobi narastlo le za 32%. Prirastli pa so na Dunaju za 2000%, v Sileziji pa 309%, v Galiciji za 31%, na Češkem za 25%, na Moravskem za 18%.

Dunajski „Slovani“ je v Pragi otvoril svojo filijalko.

O proganjanju Nemcev v Avstriji je govoril na shodu Badenskih pevcev v Mannheimu Dunajski gost Steininger. Nemci v Avstriji se morajo boriti za svoje pravo, da govoré, mislijo in čutijo nemški! Nemci v cesarstvu ne smejo pozabiti, da so Nemci v Avstriji njih predstraža; kedar bi bili uničeni ti, pride vrsta na one. Dokazati je torej treba, da se ne dajo razcepiti Nemci v Avstriji pa v cesarstvu. Vsenemški pesni, vsenemškemu mišljenju: Heil!

Češki narodni delavci na Dunaju so združeni v 15 organizacijah in imajo 3 društva: „Barak“, „Šumavan“ in „Neruda“. V 3 mesecih tega leta so imeli do 200 raznih shodov.

„Vseučiliški kurzi“, ki so se tako izborna obnesli na Dunaju, naj se po nasvetu „Slovana“ priredé tudi v češkem jeziku. Taki kurzi — kakor je to uže bilo nasvetovano v „Ed.“ — bi se dali napraviti tudi med Slovenci, ako bi se rodoljubi le nekoliko brigali za resno delo v pouk naroda.

Mladi bosenski mohamedan in srbski pisatelj, Avdov Karačegović, je bil zatvorjen na 14 dni samo radi tega, ker se je proglasil za Srba pred sodiščem.

Nemški »Schulverein« je v par mesecih razprodal 50.000 svojih razglednih dopisnic.

Hrv. umetnik, slikar Bukovac je izdal mojsterski portret mecenata „društva hrv. umetnikov“ bar. Vraniczany-ja, za društvene prostore.

22. sept. 1884 se je vložila prva prošnja za sloven. šolo v Trstu. Od tedaj je 14 let, a slov. šole še ni!

V šole »Vesne« v Brnu se je letos sprejelo 520 deklic. Laní jih je bilo 385. V višo češko dekliško šolo 228, v obrtno 251. Za penzionat se je oglasilo 205 gojenk, sprejeti pa niso mogli več nego 112.

Prof. varšavske univerze, Sazonović, je izdal novo studijo o vplivu zapada na slovansko in rusko poezijo, kjer skuša dokazati, da imajo jugoslovanske epske pesni in ruske biline svoj izvor v južni Franciji, od koder so se razširile posredovanjem Grkov. — V tem mu je nasprotnik prof. Veselovskij, ki trdi baš obratno.

V Levovskem književnem društvu »Kolo literacko-artystyczne«, središču Levovskega razumništva, je bila 16. septembra politiška konferencija. P. L. Zajaczkowski je predaval o naslednjih dosedanjih poljske politike ter dokazoval, da je dolžnost Poljakov, da ostanejo zvesti zaveznički Čehom.

Orleanski princ je izdal manifest, v katerem izjavlja, da sovražniki domovine hočejo pod pretvezo, da se proglasi človek, katerega so vojna sodišča obsodila kot izdajico, nedolžnim, uničiti vojsko in Francijo.

V Klecanih se je 25. sept. slovesno odkrila spomenska plošča češkemu pisatelju V. Benešu Třebiskemu.

V Mor. Budjejevicah je c. k. notar Hummer bil jedini, ki je razobesil ob smrti Bismarckovi črno zastavo na svoji hiši, — tudi jedini, ki tega ni stvoril ob smrti cesarice, ko je bilo vse mesto v žalosti.

V Avstro-Ogerski je bilo 1897 leta 1662 pivovaren; piva se je skuhalo 483.000 hektolitrov; davka plačalo 79.459.204 koron. — V Nemčiji je bilo 267 pivovaren, ki so skuhale 915.854 hektolitrov. — Na Angleškem 8196

pivovaren, ki so skuhale 67.825.095 hl. — V Ameriki je bilo 2471 pivovaren, ki so dale 62.756.382 hl. Toliko alkoholičnih pijač zavžije človeštvo! Pa naj ne trpi blagostanje in zdravje!

Madjari hočejo celo tujim vladarjem veleovati, kako naj pišejo svoje privatne sožalnice! Komjathy se je pritožil, da se pri sožalnih telegramih tujih vladarjev našemu cesarju nahajajo nekorektni izrazi. — Banffy tega nesramneža ni dostojno zavrnil; omenil je le, da se ne more zahtevati, da bi vladarji sklicevali svoje svetnike, ako v trenutju žalostnega presenečenja odpošljejo sožalno brzojavko. Dostojanstvo Ogerske zahteva, da se v takih trenutkih ne zmeni za malenkosti. — Dostojanstvo evropskih vladarjev se sicer ne omaje po madjarski oholosti, a vsekakor bi dostojanstvo ministra ne smelo pripustiti takih žalitev bez eneične zavrtnitve.

Prvi obči zbor slov. in istrsko-hrvat. posojilničarjev v Ljubljani je sklenul v proslavo 50 letnice vladanja našega cesarja ustanoviti dobrodelno zalogo, ki se naj porabi v korist slov. in ist.-hrv. posojilništva, sosebno posojilniške literature. Doneske sprejema »Zveza sloven. posojilnic v Celju«, nalagajo se v »Centralni posojilnici slov.« v Krškem. 2% vsakoletnega čistega dobička darujejo posojilnice »Naši straži«. Nadalje se je sklenulo z novim letom izdavatí poseben časnik za koristi naših posojilnic in vseh drugih gospodarskih zadrug. »Zadruga« izhajala bo jedenkrat na mesec, veljala 2 gld. na leto, za posojilnice-zadružnice »Cent. posojilnice« pa le 1 gld. Pred 15 leti, ko je bilo jedva 30 slov. posojilnic, se je izdaval tak list, torej se vzdrži tudi sedaj, ko je 150 posojilnic in 50 drugih gospodarskih zadrug.

* * *

Cesarica Elizabeta je bila, kakor znano, zelo naklonjena Madjarom. Moric Jokai je rekel nekemu sodrniku »N. fr. Pr.« — da se je cesarica pred nagodbo in pred vojsko 1866 izrazila proti Andrassy-ju: »Ako jedenkrat res izgubimo laške provincije, sprijaznila bi se, ako tudi težko, sto idejo, ne bi pa mogla preživeti, ako se ne pogodimo z Ogrí.« — Drugo pot mu je dejala, da se le v Budimpeškem dvorcu počuti srečno in svobodno. Koloman Mikszath pripoveduje zanimivo episođo: Ko je bilo vprašanje o ogerskih grbih na Hrvatskem pereče, šel je tedanji min. preds. Tisza in fin. min. Szapary na Dunaj, da sporoči o tem cesarju. Pod cesarjevim predsedništvom je bil na dvoru ministrski svet. Cesarja je stvar spravila v slabo voljo. Madjari so zahtevali, da se mora grb z vojaško častjo zopet postaviti na prejšnje mesto ter tam čuvati, — cesar pa se je temu odločno protivil in zatvrljal, da je to protizakonito. Madjari so trdovratno zahtevali zadoščenje, na kar se je cesar udal toliko, da se naj grb sicer z vojaško častjo zopet postavi na staro mesto, a odstrani potem takoj, — ker s tem dobé Ogrí zadostilo, Hrvatoma pa se ustreže pri njih zakoniti zahtevi. A še so se ministri protivili, in položaj je postajal vedno tesnejši, ko pride komornik k cesarju z naročilom, da ga čaka cesarica, da odideta k nadvojvodi Karolu Ludoviku na obed. Zvečer so bili ogerski min. v operi, kar pride cesaričin dvornik bar. Nopcsa k Tiszi in ga pozove k cesarici. Ona je opazila, da je bil cesar zlovoljen ter bila v skrbeh, zakaj? Prosi ga, naj odjenja, če je možno. — Tisza mu je naročil v odgovor, da ne more odjenjati ne črke od svojih zahtev. — Drugi dan je bil cesar dobrovoljen in privolil v vse. Ni težko uganiti, kdo je to povzročil.

Okrožnica sv. zbora za obrede v Rimu, od 5. avg. razposlana goriški, zaderski in zagrebski biskupiji, odreja konečno in natanko o uporabi glagolice v bogoslužju. Temelji na okrožnici Benedikta XIV. 1757 in resolucijah 1892, s katerima se juridičnost glagolice izjemlje iz področja nižjih oblastí in podreja papežu samemu. Po tem našteva župnije, ki naj imajo te privilegije, bez ozira na to, ali je župnik zadnjih 30 let bez presledka rabil glagolico pri bogoslužju. Razun tega določa tudi, kako se ima postopati v župnijah, kjer je bila glagolica v rabi pred 1868. letom, a potem izostala.

V zimskem tečaju priredi Dunajsko »društvo za akad. predavanje za dame« vrsto predavanj iz raznih filozofičnih strok.

V Bukovini živi 4000 Velikorusov, t. zv. staroobrednikov, ki so od cesarja Jožefa II. dobili več privilegij in lastnega mitropolita.

Danes so povsem zadolženi in v židovskih rokah. Ker si ne vedo pomagati drugače, odposljejo cesarju deputacijo, naj potrdi one stare predprave (oproščanje od vojne službe, samoupravo cerkve in lastno šolo.) To čudno vest donaša buk. list.

Poznanjski biskup Stablevsky je uredniku poljskega svobodno-miselnega in demokratskega lista »Postep« dal ukor, ker je ostro pisal o poljskih biskupih in o žlahti v Galiciji. Biskupom je očital, da više cenijo svoje dostojanstvo nego katolicizem, žlahti pa, da židom veruje več, nego Bogu. Ako do 6. dec. ne prekliče svoje zmote, mu je biskup zažugal z izobčenjem.

S Cetinja poročajo, da je avstr. pošta v Kotoru konfiskala 400 izvodov znanega pamfleta proti črnogorskemu knezu.

Cesar je imenoval privatnega docenta dr. Ad. Hanffena, Ljubljancana, izrednega prof. nemščine in literature na nemški Praški univerzi.

Kakih 300 udeležnikov »Vsenemškega zaveznega shoda« je šlo iz Monakovega v »Wallhallo« poleg Ratisbone. V Ratisboni so bili slovesno sprejeti. Pri obedu po obisku spomenika nemškim slavnim možem sta dež. posl. dr. Reiniger in A. Mühlwert iz Kremsa protivila se temu, da tirajo nemškonoacionalci v Avstriji protinastično politiko. (Kdor je čul o govorih par dni prej v Monakovu, je bil pač uverjen o veleizdajskih tendencijah.) Nemci v Avstriji, da se bore le za svoje pravo (= nadpravo); veleizdajec pa je le oni, ki v stiski in nevarnosti ostavi svoje brate.

Posl. Stojalowski se je v posebni vlogi na generala jezuvitskega reda in na kongregacijo sv. obredov v Rimu pritožil, da ga galiski listi »Czas«, »Ruch katolicki«, »Jedność« in »Grzmot« napadajo brezvestno in provokatorno, njega kot katol. duhovnika, ki se strogo drži določb enciklike »Rerum novarum«.

Češki list na Moravskem je dobil od mnogoletnega naročnika, kanonika v nekem nižavstr. samostanu, odpoved, ker ima naročenec pretrpeti mnogo napadov in sumničenj, a ob jednom zatrdilo, da bode dotično vsoto vsako leto daroval Matici šolski. — Torej niti v samostanu ne preneha narodnostno sovraštvo!

Za koga so nemške šole na Moravskem, dokazuje statistika. V Iglavi je bilo na gimnaziji 176 dijakov. Od teh je bilo 32 Čehov, 114 Nemcev, a med Nemci 54 Židov. Na realki v Iglavi je bilo: 295 dijakov, od teh je bilo Čehov 98; Nemcev 197; od Nemcev pa 103 Židje.

Nemški »Volksverein« v Žatcu je priredil v spomin bitke pri Sedanu Bismarckovo slavnost, pri kateri se je seveda razlegala »Die Wacht am Rhein«. Seveda to ni veleizdajsko.

Celjski Nemci so 8. sept. namesto jubilejne slavnosti priredili pravo maškerado, žalečo slovenski narod, pri »nemški veselici ognjegascv«. Hujskajoči namen vidijo pri vladi pa le pri slovanskih prireditvah.

4. sept. se je v Ormožu slavila 25 letnica učiteljskega društva. Isti dan se je odkril tam spomenik zaslužnemu rodoljubu in pisatelju Jos. Freuensfeldu.

V Mladi Boleslavi je bila lansko jesen po prizadevanju »Sokola« otvorena obča ljudska čitalnica. V enem letu je imela nad 10.000 obiskovalcev. Časopisov ima čez 60. K vzdrževanju prispevajo občina in mestna društva. — Bi-li pri nas ne bilo kaj takega možno?

Političnih časopisov je bilo 1897 na Nemškem 3477, ali na 12.092 preb. jeden. V Avstriji pride šele na 72.920 preb. jeden pol. časopis, a v Švici že na 7581.

DIJAŠTVO.

Sostanek hrvatskih akademikov v Spljetu je bil 5. septembra. Razpravljalo se je o organizaciji dijakov; nadalje da se naj pohajajo zlasti slovanska vseučilišča (Praga); temu nasprotoval je le Begović, pripofočuj Dunaj in Zagreb. — V posebni resoluciji se pozivljajo vse Hrvat. občine v Dalmaciji, da zahtevajo od dež. zbora in drž. zbora, da se izposluje cislitavskim Hrvatim pohajanje Zagrebskega vseučilišča bez vsakih zaprek, ter da se ono dopolni z medicinsko fakulteto. Izdela naj se o tem in memorandum cesarju. — Sestanek se je izjavil, da je nad raznimi strankami v domovini.

»Radogoj« je v svoji zadnji seji določil redne in izredne podpore visokošolcem za prih. leto v znesku 1600 gld.

Prvi mednarodni dijaški shod bo v Turinu povodom 50 letne proslave italijanske ustave.

Dunajski dijaki, Nemci in Slovani — izvzemši nemškonoacionalne burše — so se 16. sept. zbrali na vseučilišču ter sklenuli žalno izjavo povodom cesaričine smrti. Rektorju se je poslala adresa, cesarju sožalna brzojavka. — Burši zanikujejo, da je smel zbor, ka-

terega se oni niso udeležili, govoriti imenom dijaštva, dasi ga je obiskalo krog 300 udeležencev, kar je za ta čas, ko so vsled počitnic dijaki večinoma odsotni, zelo veliko število.

RAZGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

A) SLOVENSKE DEŽELE.

Kranjsko. Kat. pol. dr. v Ljubljani je izrazilo v izjavi, da je jedina rešitev drž. krize v tem, da se razpusti sedanji, za delo nesposobni drž. zbor in vsili nov volilni red v smislu občega direktnega in tajnega volilnega prava.

Vodstvo drž. železnic v Beljaku je razpisalo 16 službenih mest v Ljublj. uradnem listu. Od prosilcev zahteva popolno znanje nemščine v besedi in pismu, a pristavlja: nekoliko prosilcev, ki bodo nastavljeni na Kranjskem, mora biti tudi slovensčine vsaj v besedi zmožno. Taka je pri nas jezikovna ravnopravnost v povsem slovenski deželi.

Tajnik pri dež. sodišču v Ljubljani, dr. J. Babnik, je pozvan v justično ministerstvo.

Vodstvo in poslanci slovenske katoliške stranke so v konferenciji v Ljubljani 22. sept. soglasno sklenuli izstop slov. poslancev iz vladne večine, politiko proste roke, nadaljevanja boja za narodno jednako-pravnost in nasprotovanje nagodbi z Ogersko. No, so jih že potolažili, da ostanejo poslanci te stranke i nadalje v državni večini.

Tržaško. Prva ital. propoved v Barkovljah je bila 8. sept. pred par Italijani in Židi iz Trsta. Slovenca ne bi smelo biti nikdar prisotnega nobenega, potem morebiti prestane to samo od sebe.

V Trst je 11. sept. priplula ladija »Senegal« z mnogimi znamenitimi francoskimi učenjaki, ki hočejo prepotovati najpreje dalmatinske obale, potem pa Bosno in Hercegovino. »Pensiero Slavo« jih pozdravlja v francoskem članku in javlja, da hoče i nadalje prijavljati francoske sostavke.

Demonstracije v Trstu so se vršile dva dni zaporedoma, zlasti pred uredništvom »Piccolo« in pred društvom »Ginnastica«. Demonstrantje so razsajali in okna pobijali. Iz telovadnega poslopja pa so metali kamenje, in nekdo je 4 krat ustr. lil na demonstrante. Zaprtih je bilo krog 50 oseb.

Povodom protiitalijanskih demonstracij v Trstu je šel župan k dv. sv. Krekichu in k polic. ravnatelju ter se pritožil, da javni organi niso kos izgreznikom. Oba dostojanstvenika sta izrazila svoje obžalovanje nad izgradi. Obč. sov. Piccoli je zahteval v mestni seji, da se sprejme ostra resolucija proti javnim organom. Izgredi so namenjeni proti narodnemu značaju mesta, a od vlade se mora zahtevati varstvo meščanov. Pridružil se mu je sov. Raschovich. — Vladni zastopnik bar. Conrad je protestoval proti napadom na oblasti in zavračal trditve, da bi bili redarji naklonjeni izgreznikom. — Slov. svetovalcev ni bilo pri seji. — Deputacija polit. društva »Edinost« se je poklonila namestniku gr. Goessu, da mu izreče globoko žalost tržaških in primorskih Slovencev povodom umora cesarice.

Dr. Piccoli, preds. tržaške podružnice »Lega Nazionale«, je brzojavil Devinskemu županu, naj ga

obvesti brzojavno, ali so resnična poročila o napadu na legino šolo v Devinu. — Videti je, da ital. gospodje igrajo vlogo državne oblasti.

Italijanski konzul je šel iz Trsta ogledovat škodo, po izgredih provzročeno v sv. Križu in Nabrežini, da o nji obvesti svojo vlado, ki hoče terjati odškodnino. Ali je on avstr. uradnik?

„Indipendente“ pozivlje italijansko vlado na diplomatsko akcijo za zadoščenje radi žalitve kralja Humberta in italj. naroda!!!

Lani ob volitvah in sedaj ob izgredih se je postopalo z drakonično strogostjo proti Slovencem na Primorskem. — Ko pa so se od laske strani vprizarjali izgredi proti slovenski propovedi — kjer je bila angažovana tudi cerkvena avtoriteta — tedaj pa se ni nič zapazilo o potrebni energiji in strogosti. Povodom slov. demonstracij se slov. poslanci mirili, — povodom laških laško časopisje in mestni zbor hujskali. Italijani razgrajajo, ker s tem dosežejo vse in ne utrpé ničesar. Slovenci razgrajajo, videvši uspehe Italijanov, a pridobé si s tem le ječo.

Tržaški »patrijoti« so razposlali italijanskim listom proklamacijo, v kateri prosijo »odrešenja od tuje vlade.« Italija ne sme darovati vzvišeni ideji pomirjenja misli na jedinstvo domovine. »Podajo se naj nam naravne meje, reši se naj, ker je uže čas, Italijanstvo ob Jadranskem morju, ki je v nevarnosti, in potem naj se prične z razoroženjem.« Za »circolo Garibaldi« v Trstu je podpisan Raimond Battera.

Goriško. Izgredi proti Italijanom so se pojavili tudi v Nabrežini. Iz Gorice došli vojaki so napravili mir.

Sedaj sezvani dež. zbor je imel 19. sept. prvo sejo, katere se je udeležil nadškof Missia in Slovenci. Dež. glavar je omenjal cesaričine smrti, in zbor je sklenul, da pošlje cesarju sožalno brzojavko. Na to se je seja v znamenje žalosti zaključila.

V zadnji seji Goriškega dež. zbora so bile tri interpelacije, naperjene proti Slovencem. V prvi je trdil dr. Venuti, da so Slovenci z odsotnostjo spravili deželo ob ugled in v škodo; v drugi si je dr. Marani prizadeval uničiti slov. mestno šolo v Gorici, v tretji je govoril dr. Versegnassi o zadnjih izgredih v pristnem lahonskem duhu. Smešil je tudi župnika iz Renč in Gorjanskega radi propovedij ob cesaričini smrti. Knez nadškof je omogočil s svojo navzočnostjo vse to. »Piccolo« pravi, da je on, ki je pred par dnevi prisegal Slovensko, uničil vse nadeje Slovencev s svojo navzočnostjo v dež. zboru. »Soča« pa meni, da knezoškof je v isti seji spoznal ital. zastopnike. Obravnavo »Soče« na utok proti zaplembi je preds. Zörrer pričel in skončal v ital. jeziku. Na protest je odvrnil: »Tuhaj ni uredništvo Soče«, in ko je zastopnik lista izjavil, da taki obravnave ne more prisostvovati, je rekel, »Lehko greste, kamor hočete«. O obravnavi je uredništvo obvestilo slov. poslance, slov. klube desnice, min. preds. in justičnega ministra.

Deželni zbor goriški je imel 21. sept. sejo, v kateri je nadškof stvoril obljubo v sloven. jeziku. Posl. rit. Pajer je čital udanostno adresso cesarja v laškem, posl. Tuma v slovenskem jeziku. Sostavil jo je prvotno dr. Pajer, a tako, da so se ji uprli Slovenci. Italijani so dovolili v nekatere spremembe šele, ko se je zanje izrekel nadškof.

Vlada je proti volji občine prevzela za mestno sloven. ljudsko šolo prostore dosedanje slogine šole v ulici Barzelini v Gorici. tje premestila učiteljstvo in zajedno sekvestrala jeden del občinskih dohodkov, katere dobiva občina iz naklad na neposrednje davke.

O prvi seji goriškega dež. zbora poroča »Soča«, da so prvi došli slov. poslanci. Knezoškof, ki je došel za njimi z dež. glavarjem in vladnim zastopnikom, je šel naravnost k njim, ki so se mu vsi predstavili, in je vsakemu segel v roke. Govor dež. glavarja je bil — razun par slov. stavkov, — italijanski. Po njem se je približal knezoškof laškemu poslancem, ki so se mu predstavili po vrsti.

V seji 21. sept. se je sklenila cesarju udanostna adressa. — Slov. poslanci izjavljajo, da so se udeležili seje, v kateri se je izrazilo sožalje vsled cesaričine smrti in udanost cesarju, — da pa se ne udeležé drugih sej, ker se še ni poravnala krivica, vsled katere so izstopili iz dež. zbora ter jih torej veže tedanja izjava.

Dež. zbor goriški je 23. sept. — sklepčnost je pri odsotnosti Slovencev omogočil knezoškof — sprejel zakon o oproščenju osebnega dohodninskega davka od avtonomnih doklad. Nato se je zaključil s slavaklci na cesarja.

Štajersko. Teharska občina je sklenula resolucijo za ustanovo nadsodišča v Ljubljani in za podržavljenje Celjske policije.

Okrajno sodišče v Celju je obsodilo gdč. Ivano Kloiber na 3 tedne s postom poostrenega zapora, ker je povodom zadnjih slavnostij metala kamenje na slovenske goste.

Občinske volitve v Gradcu v 2. razr. so dokazale, da je morala ogromna večina aktivnih uradnikov in penzionistov glasovati za nemške nacionalce; nemško uradništvo je s tem dokazalo, da stoji v prusofilskem taboru.

V trgu Ilg pri Fürstenfeldu na Gorenjem Štajerskem so imeli kmetje svoje zborovanje. Bar. Rokitsky je predlagal resolucijo, da se pričakuje od vseh nem. posl., da energično branijo nemška prava, da vstrajajo v celokupnosti in zahtevajo bezuslovni preklic jezikovnih naredeb ter ne pripusté, da se nagodba z Ogersko v kakoršni koli obliki razpravlja v drž. zb. Izjavljajo, da dobro vedo, da so se klerikalci za ceno verske šole pridobili za nagodbo. Klerikalna stranka je vedno službovala vladajočim, da si pribori dobičke za hierarhijo ali za posamičnike.

V Gradcu so bili v 2. vol. razr. 27. septembra izvoljeni s 1778—1828 glasovi kandidatje nem. volilnega odbora; 397—424 glasov so dobili kandidatje »avstr. meščanske stranke«.

Cesarska zahvala »Mojim narodom« se je v Celju razglasila jedino v nemščini.

Pri občinskih volitvah v Gradcu so v 3. razredu dobili kandidatje združenih nemških strank nad dvetretjinsko večino. Avstrijska stranka je podlegla.

Celjski pangerman, odvetnik in mestni odbornik dr. Stepischnegg, je bil od okr. sodišča obsojen na 150 gld. globe, oz. 10 dni zapora, ker je povodom »Triglavovega« izleta zahteval od policije, da izpusti aretovane nemške razgrajače, ter pri tem grdil in psoval policijo.

Posl. Hochenburger je imel v Gradcu volilni shod. Razpravljajal je narodnostno gibanje in vladino postopanje. Graški mestni zastop je bil kljubu idiličnemu miru(!), ki je vladal med prebivalstvom razpuščen, — Praški pa ne, dasi so se tam Nemci plenili in pobijali.(!) Ako je bil razpust vdarec proti Nemštvu, morajo biti volitve v novi mestni zastop protest Nemštva proti vladi. Kršč. socialistom očita, da sejejo razdor.

Koroško. Sistematično germanizovanje se kaže i nadalje v uradniških imenovanjih. Notarjem v Železni kaplji, torej v izključno sloven. sodnem okraju na Koroškem, je imenovan Nemec Val. Schwarzl.

V Celovcu so se zbrali razni posestniki za osnivanje »agrarne stranke«. Iz Gradca je došel bar. Rokitsky. Rekel je, da morajo pred vsem dobiti gospodarska društva v svoje roke. Nobena klerikalna Raiffeisenova hranilnica se ne sme več ustanoviti.

B) OSTALI SLOVANSKI SVET.

Cesar je izdal 16. septembra svojim narodom manifest, v katerem izraža zahvalo na mnogobrojnih dokazih sočutja, ki so postali nova vez med tronom in domovino. Iz ljubezni svojih narodov dobiva novo moč, da vstraja v svoji misiji, a tudi zaupanja v njeno posrečenje. Prosi Boga, da blagoslovi njegove narode ter jih razsvetli, da najdejo pot ljubezni in sloge, na katerem morejo uspevati in postati srečni.

† **Cesarico** so shranili z vso predpisano slovesnostjo 17. sept. na Dunaju v kapucinski cerkvi. K pogrebu so bili došli cesar Viljem II., srbski kralj Aleksander I., črnogorski prestolonaslednik Danilo in mnogi drugi zastopniki dinastij in vlad. Na tisoče vencev je bilo podarjenih in poslanih. Od vseh strani so došle sožalnice, in iste se doražajo še nadalje po raznih zastopih in ob raznih prilikah.

Državni zbor. 23. sept. je imel eksekutivni odbor desnice sejo. Vit. Jaworski se je spominjal umrle cesarice, in sklenulo se je, da se imenom drž. zb. večine po min. preds. izreče pismo sožalje cesarju.

Pri razpravi o parlamentarnem in polit. položenu v seji parlamentarne komisije desnice. 23. sept. so posl. dr. Ferjančič, Povše in Spinčič izrazili veliko nezadovoljnost sloven. in hrvat. naroda radi vladnega postopanja v zadnjem času. Posl. Ferjančič je izjavil, da ne bodo mirovali, dokler se ne popravi sramota, da je više dež. sodišče v Gradcu izključilo slov. jezik od razprav. Dokler ni jezikovno vprašanje urejeno zakonitim potom, zahtevamo rem-duro administrativnim potom; apeloval je gledé nato na solidarnost vseh desnici pripadajočih strank. Pojasnil je tudi potrebo ustanovitve višega dež. sodišča v Ljubljani ter grajal zadja imenovanja, ki kažejo, da hoče vlada iz ostalih slovenskih dežel spraviti slovenske uradnike na Kranjsko. Posl. Povše je pojasnil proganjanja Slovencev in Hrvatov na Primorskem. Posl. dr. Engel, vit. Jaworski, dr. Bilinski in Lupul so se imenom svojih klubov izrekli solidarne, min. predsed. pa je obečal remeduro sklepa viš. dež. sodišča v Gradcu.

26. sept. Starosta dr. Zurkan je pozdravil zbornico in vodil volitev predsednika. Dr. Fuchs je dobil 205 glasov, 119 listkov je bilo praznih in toroj neveljavnih. Podpreds. sta voljena dr. Ferjančič s 164

in Lupul s 151 gl. Preds. dr. Fuchs je nato imel spominski govor o cesaričini smrti. Sožalnica se je sprejela v zapisnik in se sporoči cesarju. Nato se je seja zaključila.

V gosposki zbornici je imel 26. sept. preds. knez Windischgrätz spominski govor o cesarici. V tej zbornici je volila desnica načelnikom grofa Hohenwarta na mesto umrlega grofa Falkenhayna.

V slov.-hrv.-rusk. klubu se je razpravljalo o sklepu konservativnih Slovencev za secesijo. Prof. Robič in dv. svet. Šuklje sta se trudila, da onemogočita to. Desnica in večina ni odgovorna za delovanje vlade; premisliti se mora, ali bi bil izstop Slovencev sedaj politično in taktično umesten. Ob nejasnem položaju se ne sme pr-naglati. Pritoževali so se vsi poslanci in izražali svoje želje.

Poljski klub je sklenul, da interpeluje zaradi ustreljenja 12 kmetov ob izgrediv v Fristaku. Dr. Rapaport pravi, da je interpelacija nepopolna. Ona navaja le jedno dejstvo, a ne vpraša, odkod je prišlo navodilo, da se plenijo Židje, ter da se je to godilo celó pred očmi vojaštva. Dr. Weigel nasvetuje, da se zahteva preklic izjemnega stanja. Izgrediv so bili le v nekaterih krajih, izjemni stan pa obsega 33 okrajev. Dr. Dav. Abrahamovič meni, da izjemni stan ima le namen sigurnosti za življenje in imenje. Vit. Jaworski nasvetuje resolucijo, da se obsojajo izgrediv, in da se želi preklic izjemnega stanja; da se pa izrazi polno zaupanje ces. namestniku v Galiciji, ki gotovo o pravem času stori potrebno.

29. sept. Preds. izreče udanostno zahvalo cesarju in se spominja umrlega poslanca dr. Vašatega z jako laskavimi slovi. Nato sporoča o vladinih predlogah za pogodbo z Ogersko; o regulaciji valute, o izjemnem stanju v Galiciji itd. — O nagodbi z Ogersko je javljenih več nujnih predlogov; 1. bar. Schweffel i tov.: Ker bi mesto parlamentarne uredbe se morda ustanovila ta potom § 14, a to bi nasprotovalo ustavi, skodovalo gospodarske interese, predlagajo: α) vlada naj takoj obvesti zbornico o vseh degovorih med njo in ogersko vlado, β) vladne predloge naj se pred vsem obravnavajo v zbornici, γ) ta predlog naj se po § 42. oprav. reda določenimi okrajšavami sprejme v obravnavo. — Dr. Funke in tov.: Ker bi izvenparlamentarna nagodba nasprotovala zakonom in bila kršenje ustave, naj vlada, ako je res sklenula tak dogovor z Ogersko, ga nemudoma predloži zbornici. — Ta predlog naj se obravnava po § 42. opr. — 3. Dr. Gessmann in tov.: vlada naj objavi dogovore z Ogersko za pogodbo. — 4. Nem. ljudska stranka isto zahteva. 5. Dr. Verkauf in tov.: da vlada naznani dogovore. Zbornica naj izjavi, da bi bila nagodba potom § 14. kršenje ustave. — Preds. naznani kot dnevni red prvi seje: 1. volitev kvotne deputacije, 2. prvo čitanje vladnih predlog o nagodbi. Bar. Schweffel izjavi, da njegova stranka želi nagodbo parlamentarnim potom ter zato smatra potrebno, da se obravnava pred vsem njegov nujni predlog. — Preds. zavrne, da imajo po opravljeniku vladine predloge prednost pred vsemi drugimi. — Daczynski pravi, da ima njegova stranka najveći interes, da se o nagodbi razpravlja v zbornici, ker le takó se more ljudstvo poučiti o velikanskih žrtvah, katere se terjajo od njega. — Dr. Steinwender se protivi preds. Ako hoče gospoda uporabljati perfidnost in

nasilje, naj to sama zagovarja. Predsednik prekosi celo Abrahamowicza, a mi tega ne dopustimo. S silo se hoče preprečiti razprava o nagodbi, da se potem vveljavi nezakonitost. — Dipauli protestuje proti sumničenju njegove stranke. Schweglov predlog pa je nevaren preudici. — Wolf: Fevdalni aristokrati so največi oškodovalci države. Oni zaslužijo vešala. Ne državni »gigerli«, temveč narod je stvaril ustavo. Dokler se nemški radikaleci ne zadovoljé, ne bo miru v parlamentu. V radikalnem taboru stoji več nego $\frac{2}{3}$ nemškega naroda. Ako se razpišejo nove volitve, ne bo na severnem Češkem nikdor drug voljen, nego ta, ki se zaveže, da bo v narodnem oziru bezuslovno radikalen. Ako min. preds. ustavi ustavo, doživi kar oni, ki seje drakone. Dr. Gross: Tudi njegovi stranki je do tega, da se razpravlja o nagodbi v parlamentu. Vendar vedo, da sklicanje drž. zbora nima resnega namena in je le komedija. — Vit. Javorski: Poljski klub je po vsem zato, da se vzdrži razmerje do Ogerske, kakor se je ustanovilo 1867. Različnosti o nagodbi pri obnovljenju so le kompromis vsled raznih gospodarskih in finančnih razmer. Dr. Lueger: Nagodba se more izvršiti le parlamentarnim putem. Svari pred Dipaulijevim nazorom. V zadnji sesiji niso hoteli dovršiti; ako se to hoče sedaj, naj se le ravna tako, kakor svoječasno bar Chlumecky. (Wolf provzroči škandalček; zato mu zakliče Gessman: Molči, smrkovec!) — Lueger: Mislil sem si, da vsaj danes bodo Nemci složni, a ta človek to preprečuje. Kdor z obstrukcijo onemogoči razpravo o nagodbi, je Thunov sokrivec in izdajalec Avstrije. Z ropotom in žvižganjem delovati, v to ni treba nemškega moža, to zna vsak pobalin.

Maloruski člani »slov. kršč. narodne zveze« so se zjediniili na te postulate: v Tarnopolu naj se ustanovi maloruska gimnazija, zagotovi naj se izvrševanje veljavnih jezikovnih naredeb in na Levovskem vseučilišču naj se, zlasti na pravoslovni fakulteti, ustanové maloruske stolice.

Obče. Povodcm umora cesarice odpadejo vse jubilejne slavnosti in proslave. »Nár. Listy« pravijo, da je v tem nepričakovana prememba političnega položnja. Za jubilejno dobo niso pričakovali nobenih reforem v notranji avstr. politiki; sedaj pa je prestalo leto biti slavnostno, in zato ima drž. zbor važno politično zadačo.

Pravosodni minister, ki v slov. dežele vsiljuje nemške uradnike, je zopet prezrši slov. kompetente, imenoval notarjem v Ljutomeru Nemca Thurna. In to v času, ko vlada moleduje pri Slovencih za podporo pri ogerski nagodbi Morda mu pa zadoščuje »Sl. Naroda« samomorni »Moriatur«.

Cesar je za gosposko zbornico imenoval predsednikom vnovič kneza Alfr. Windischgrätz, podpredsed. kneza Karola Auersperga in grofa Hoyos-Sprintzensteina.

Cesar je 18. sept. podelil sankcijo zakonom o zboljšanju plač uradnikom in profesorjem, katere je še za Badenijske vlade sklenul drž. zbor, in se 1. okt. začnejo izplačevati že povišane plače.

Obtožba min. Badenija se po sklepu obstrukcije vnovič predloži parlamentu, ker je po zaključenju drž. zbora odpadel dosedanj predlog.

Min. preds. grof Thun je 19. sept. sprejel posl. dr. Ferjančiča in Robiča v separadni avdijenciji.

Min. preds. Thun je izjavil dr. Ferjančiču in prof. Robiču, da bi bil povabil zastopnike slov.-hrv.-ruskega

kluba h konferenciji o jezikovnem vprašanju, ako bi se bil nadjal česa pozitivnega; a ker so nemške opozicijske stranke onemogočile vsak uspeh, tega ni storil. Poverjenike katol. ljudske stranke je pozval, kot odposlance nemške stranke, da bi se oni uverili, da so bili njegovi nasveti Nemcem prijazni.

Avstrija in Nemčija ste odklonile soudeležbo pri uravnavi krečanskega vprašanja skupno z ostalimi 4 velemočmi, a obljubili, da sultana ne bodeti podpirali v nasprotovanju proti predlogom teh velevlastij.

Cesar je sprejel 15. septembra bana in min. Kallaya v avdijenciji. Prvi mu je izrazil sočutje imenom Hrvatske, drugi imenom Bosne in Hercegovine.

Nemški veleposestniki niso hoteli svoje sožalnice (kot običajno) poslati min. preds. Thunu, temveč so jo oddali min. Goluchowskemu! Otročja demonstracija.

Mirovni kongres v Turinu je poslal carju brzoglasno zahvalo na njegovi inicijativi in kralju Humbertu udanostno izjavo z željo, da njegovo soglašanje s carjevim predlogom pripomore k dosegu cilja.

Sovet za delo. Pod preds. trg. min. dr. Baernreitherja je bila osnovna seja delavskega sveta, ki je pridružen delavsko-statističnemu uradu v trg. min. — 25. sept. se je zbralo poleg 24 imenovanih členov sveta še 11 od vlade odposlanih zastopnikov. Trg. min. je povdarjal zadačo, skrbeti za gospodarski in kulturni napredek. Omenjal, kaj se je doslej že storilo v statističnih podatkih o štrajkih, o posredovanju dela, o obrtnih zadrugah — ter razjasnil odnošaje do centralne statistične komisije. Nalašč je združil v совету može različnih nazorov, ker si le potem obeta uspešno delovanje, ako se o vsem do cela dogovori in razpravlja, in se vsa nasprotja razjasnijo v temeljitih debatah.

Laški odgovor na carjev predlog o razoroženju pravi, da poleg razoroženja lahko nastanejo različna mnenja, katerih posledice niso bez skrbi in strahu. — A dovolj je, ako se pri konferenciji izključi vse, kar ni v neposredni zvezi z mirovno akcijo, ali kar bi utegnulo kaliti njen uspeh. Zato sprejema predlog ter ga hoče z vsemi močmi podpirati.

Dunaj. 4. sept. je imela 1. »češka polit. jednota« v X. okraju Dunajskem svoj shod, na katerem se je razpravljalo o željah Dunajskih Čehov. Zahtevalo se je za šolo Komenskega pravo javnosti. Dunajski občini se predloži zahteva za osnovanje čeških šol; sicer vprizoré Čehi šolski štrajk in pošljejo deputacijo k cesarju.

18. sept. so bili na Dunaju neobvezni razgovori članov eksekutivnega odseka desnice. Razpravljalo se je o zahtevah Mladočehov in Slovencev, pri katerih so bili Poljaki, zlasti vitez Javorski, posredovalci. Fin. min. dr. Kainl je imel daljšo posvetovanje z grofom Thunom.

Socijalni demokrati Dunajski so imeli velik ljudski shod 18. sept., katerega se je udeležilo nad 3000 oseb, in na katerem se je poročalo o nemškem in češkem jeziku. Obsodili so terorizem anarhistov in protestovali proti temu, da bi bili z njimi v kakršni koli zvezi. Najboljša sredstva proti anarhizmu so organizacija delavcev, povzdignjenje njih izobrazbe in blagostanja.

Cesar je 20. sept. sprejel deputacijo Dunajskega mesta, ki mu je izrazila sožalje stolice, in povdarjal, da je bilo sožalje Dunajčanov tolažilno in vzgledno. Z njimi se četi kot člana jedne velike družine.

V mestnem zboru Dunajskem je vprašal dr. Fochler župana, kaj hoče ukrenuti, da zabrani veliko provokacijo, provzročeno s tem, da se bodo po zimi vršile privatne češke gledališke predstave? Dr. Lueger mu je odgovoril, da mu o tem ni nič znano, da pa to ne spada v njegovo kompetencijo. — Dr. Gruber je hotel, da se imenuje kaka ulica ali trg po Bismarcku; župan mu je odvrnil, da je o tem predlog pri magistratu, da pa hočejo počakati, kaj se ukrene v Berlinu.

Dunajskemu magistratu se je naročilo, da zavrača vse (zlasti češke) vloge, ki niso pisane v nemščini.

Tudi Hernalski okr. jni zastop je sklenul, z ozirom na par čeških firmskih napisov, da naj mestni zbor Dunajski odločno varuje jednojezični značaj mesta Dunaja. Mnogi francoski in drugojezični napisi v I. okraju pa niso nikdar provzročili nasprotja.

Slavnostno otvorjenje I. češkega Narodnega doma na Dunaju v XV. okraju bo 9. oktobra. Na predvečer bo prijateljski sestanek. V nedeljo, 9. okt., ob 10 dop. slavnostna otvoritev doma; slavnostni govornik bo drž. posl. dr. V. Kurz. Od 1—3 banket in koncert. (Oglasila sprejema V. Habram, XV., Fellgasse 12.) — Zvečer bo slavnostna akademija.

Češko. Nemški zahtevi nem. okrožnega sodišča v Trutnovu se ugodi.

V Toplicah so 8. sept. odkrili spomenik posl. Kudlichu. Ob tej priliki je došlo do prepira med nemškimi nacionalci in liberalci.

V Ustju je bil 11. sept. socialno-demokratski shod. Posl. Schrammel in Nemec sta razpravljala o razmerju stranke do drugih strank, o razmerju teh do vlade. Zlasti sta obsojala nemškonacionalce. — Socialni demokratje hočejo stvoriti vse, da preprečijo sedanje nagodbene predloge, ker bi one naložile avstr. delu monarhije po krivici 47 milj. več davkov.

Češki drž. in dež. poslanci izjavljajo, da ne žrtvujejo narodnih prav na ljubo obstrukciji. Oni hočejo dokazati, da mora vladati mir v cesarstvu, a ne s tem, da se ugodi onim, ki hočejo gospodstvo in vladu, dasi nimajo nobenega povoda za tožbe, temveč s tem, da vlada pravica, torej mir na podstavi popolne enakopravnosti.

V Rumburgu se je na volilnem shodu posl. Pergelta sklenula resolucija, da nemški narod zahteva bezslovni preklic jezikovnih naredeb in uveljavljenje nemščine kot drž. jezik, — dotlej pa mora vstrajati doseđanja skrajna opozicija. Pri tem morajo prenehati vsaki strankarski oziri. — Skupna carinska zaveza naj se sicer vzdrži, a Badenijski nagodbni predlogi naj se najodločneje zavrnejo.

23. sept. je bil v Žatcu shod severočeških tovarnarjev sladkorja. Predsedoval mu je vit. Hrtek. Udeležencev je bilo nad $\frac{3}{4}$ Čehov, jedva $\frac{1}{4}$ Nemcev. Vendar je preds. govoril in poročal jedino v nemščini. V delegata v osrednji odbor so si izvolili mesto doseđanjega Čeha Čermaka — Nemca Schneiderja; v kraj prih. zborovanja določili zopet Žatec.

Klub svobodomiselnih narodnih strank je 25. sept. zboroval v Myti. Dež. posl. Mareš opisuje delovanje češkega dež. zbora ter zaznamuje kot najvažnejše državnopravno adreso cesarju. Važno je, da je v tem, kakor tudi v drugih vprašanjih, še vedno soglašalo veleposestvo z nami. — Drugi znameniti pojav je bil eksodus Nemcev. Bati pa se ni njih odhoda, temveč

njih vrnitve, katero bo vlada gotovo skušala s kako koncesijo na škodo Čehom. — Dr. Škarda opisuje položaj v drž. zboru. Tu sta dva tabora. Jeden zahteva ravnopravnost za vse, drugi privilegije in vladu samo zase. V prvem je odvažna večina narodov, v drugem niso niti vsi Nemci. Nato razpravlja o jezikovnih naredbah in o nagodbi z Ogersko. Čehi so v najožji zvezi s konservativnim veleposestvom, v prijateljski zvezi s Poljaki; želje Jugoslovancev smatrajo za svoje lastne; v zvezi so tudi s katol. ljudsko stranko, o kateri le žele, da ostane zvesta vodilu: jednaka prava za vse. — Odnosaji do vlade še niso jasni. Dasi imamo v min. odličnega moža pristasa, vendar nismo zadovoljni s tem, kar je vlada stvorila doslej. — König je razpravljaval o nagodbi z Ogersko. Ta je velika oškodba za naše kmete, koristila pa je obrti. 1868 je imela Ogerska 112 milj. dohodkov, čez 25 let so se zvišali na 446 milj., torej za 315 milj. Popreje je imela deficit, sedaj ima velik preostanek. Pri prvi nagodbi je bila Ogerska mlada država, in nikdor ni vedel, da se tako razvije. Danes ni povoda koncesijam. Nagodba je politično vprašanje. Ali naj tedaj glasujemo z obstrukcijo? Potem bi odstopil grof Thun, in najbrže došel Chlumecy. — Chrtek predlaga resolucijo, da se izreče posl. Škardi, Marešu in Königu zaupnica; da bodo oni i nadalje varovali koristi češkega naroda, da se desnica ne le vzdrži, temveč tudi očvrsti; da se vzakoni jezikovni predlog Herold-Pacák, da se ustanovi na Moravskem visoka šola, da se v Sileški onemogoči germanizacija, da se ne sprejme nagodba z Ogersko, ki bi škodovala gospodarskim interesom Češke.

Moravsko. Jubilejna gospodarska razstava je bila v Kromerizu 4.—11. septembra.

Iglavski Čehi so se obrnuli na dež. nam. s pritožbo proti izgredom in napadom, ki se v mestu pojavljajo nasproti Čehom.

Češka proslava odpravljenja tlake, ki naj bi se bila vršila v Brnu, je odpovedana. Nemci so proti nji hujskali na vse možne načine; v Brnu so si kupili v dveh dneh 3000 revolverjev! Namesto policije sta bila žandarmerija in vojaštvo odločena vzdrževanju miru. — Vse to ne bi ustrašilo pripravlj. odseka, ali vsled cesarične smrti je ta soglasno odpovedal slavlje.

Dež. odbor je sklenul, da vsako leto na dan smrti cesarice Elizabete 20 ubogim moravskim družinam ali vdovam podeli po 100 koron ter postavi to v odobrenje deželnemu zboru.

Eksekutivni komitet moravskih Mladočehov je 16. sept. sprejel, po referatu dr. Stranskega, resolucijo, da odobruje prizadevanje čeških poslancev za vzdržanje in okrepjenje desnice. Zaupajo vanje, da ne dovolijo v nikako določbo v jezikovnem vprašanju, bi bi bila v nasprotju z interesi desnice, s polit. dostojanstvom in častjo češkega naroda. — Obžalujejo, da vlada nasproti parlamentarni obstrukciji nemških nacionalcev ni uporabila primernih sredstev, da odvrne državno krizo. — Glede na avstro-ogersko nagodbo se nadejajo, da češki poslanci ne pritrdijo nobeni nagodbi, ki oškoduje gospodarske interese naše drž. polovine. Državnoborsko levico zadene vsa odgovornost za škodo, nastalo po onemogočenju parlamentarne provedbe in poboljšane nagodbe. — Naposled pozivljejo poslance, naj skrbé, da se odpravijo krivice, katere trpé moravski Čehi, in da se ustanovi vseučilišče na Moravskem.

Češki klubi moravskega dež. zbora so imeli 23. sept. v Brnu konferencijo. Od 34 posl. se je udeležilo posvetovanja 17. Dr. Stránský je izjavil, da se poročilo o občem polit. položenu odstavi od dnevnega reda, ker se kot član ljudske stranke ne čuti poklicanega, da referuje klerikalni stranki. Ako je ta radovedna, naj vpraša P. Stojana. Deželnozborski klub je le kompetenten, kedar zboruje dež. zbor, in sicer le za obrambo poslov v dež. zboru. — Nato se je razgovarjalo o pomirjenju v Moravski. Dasi se je potrdilo soglasno, da Nemci ne privole v premembo volilnega reda za dež. zbor, se je vendar naročilo, da poslanec Žáček izdela do 15. okt. referat, in se tedaj skliče nov shod. —

O čeških velikih šolah na Moravskem je govoril na vseučiliškem shodu posl. dr. Stránský. Vlada Badenijeva se je zavezala, da ustanovi v Brnu kar najpreje češko tehniko ter da stvari vse priprave za ustanovitev univerze. Tudi Gautscheva vlada je to hotela stvoriti, samo da bi ustanovila tehniko kje drugje, najbrž v Kromeržu. Vlada Thunova hoče izvesti Badenijev načrt. Češki poslanci postavijo to zahtevo med aktualne.

Dasi imajo referenti odbora za mirovno akcijo na Moravskem uže vse delo dovršeno, zadržuje vendar nemška večina vsako delovanje, ker noče, da se to prične, ako se ne prekličejo jezikovne naredbe.

Sileško. V Opavi so Nemci 11. septembra slavili spomin na odpravo tlake in zlasti Kudliča povzdigovali v deveta nebasa. Drž. posl. dr. Kaiser je vzbujal k neustrašenosti v boju, v smislu Kudličovih intencij.

Cesarska zahvala narodom se je v Opavi razglasila jedino v nemščini, dasi so se doslej cesarski manifesti tam razlašali tudi v češčini.

Slovanski poslanci Sileške so izdali izjavo, v kateri pozdravljajo Dunajske konferencije, ki naj uredé narodnostne prepire. Ker pa sileški Čehi in Poljaki v njih ne pridejo do besede, izjavljajo potom časopisja, da so v najžalostnejšem položenu, ker nimajo ni najmanjih uslovij za kulturni in gospodarski razvoj. Nimajo niti ljudskih šol; sodišča in uradnije poslujejo z njimi izključno v nemščini. Zato opozarjajo vlado in poslance na te neznosne razmere. Vsak čas so pripravljene za slovo, a jedina pot, ki vodi do narodnostnega miru, je pravičnost do vseh narodov.

Galicija. Min. preds. je izjemno stanje v polit. okraju Novi Sandec in Limanova preklical, in sicer se je ono odstranilo 21. sept. 6. zjutraj.

Ces. namestnik je ustavil sklep mestnega zbora Levovskega, v katerem se je ta izrekel za preklic izjemnega stanja, ker prekoračuje delokrog, določeni mestnemu zboru.

25. sept. je bilo 30 let, da je gališki dež. zbor sklenul svoje resolucije: 1. da se delegacija v drž. zbornico voli od dež. zbora povolilnem redu, ki ga določi dež. zbor; 2. da ima dež. zbor zakonodavstvo nad vsemi šolami; 3. da se mu prepusti določena vsota iz drž. budgeta za troške; 4. da se za upravne, kulturne in sodne posle ustanovi poseben dež. vlada, odgovorna dež. zboru; 5. da je v kabinetu poseben minister za Galicijo. — Samo to zadnjo točko so dosegli!

Bukovina. Volitve v dež. zbor so bile 22. sept. v kmečkih občinah. Voljenih je 7 Romuncev, 4 Rusi

in 1 nemški lib. ralec. Dež. glavar Lupul, doslej poslanec veleposestva, je bil voljen v okraju Gurahumora.

Med izvoljenimi dež. poslanci v kmečkih občinah pripada samo jeden staroruski stranki (Nikolaj Vasiljko); še 3 poslanci maloruski so vladni pristasi, n. pr. novorist dr. Smalj-Stockij.

Dalmacija. Nadbiskup Zadarski je prepovedal svojim duhovnikom glagoliško mašo, dokler se Rim ne izreče o tem vprašanju.

Cesar je potrdil sklep dalmatinskega dež. zbora, da se najme posojilo 400.000 gld. za gospodarske melioracije v Dalmaciji.

Hrvatsko. Zagrebški listi protestujejo proti rušenju hrvatske samouprave, ker je na cesarskem manifestu podpisan bar. Banffy, ki nima v Hrvatski in Ogerski prava eksekutive. Podpisati bi ga moral minister za Hrvatsko in poslati banu v objavljanje.

Ogersko. Ogerski naučni minister je odredil, da se na vseh šolah priredi spominska slavnost cesarici Elizabeti, ter na njen god ima svečana maša.

Ogerski drž. zbor. 20. sept. je bila seja, v kateri je poročal predsednik o udeležbi zbornice pri pogrebu kraljice. Min. preds. Banffy je predložil zakonski načrt o inartikulaciji spomina kraljice Elizabete, ki določa, da se prične takoj z akcijo za spomenik v Budimpešti.

V prorač. debati je vprašal Košut, ali je kaj nadeje, da se povodom zgradbe nove predsedniške palače odstrani Hentzyjev spomenik (ki je Košutovcem trn v očeh). Min. preds. je odgovoril, da to spada v delokrog mestne uprave.

V seji drž. zbora 21. sept. se je pri razpravi o notranji upravi Hrvatske in Slavonije oglasil posl. Komjathy s pritožbo, da se na Hrv. vsak čas demonstiruje proti madj. drž. ideji in proti integriteti države. Posl. Gjurmkić konstatuje, da je unijonistični, madjarofilski duh na Hrv. in Slavon. silno napredoval za časa vlade sedanjega bana. Ni se treba prenagljati z učenjem madj. jezika, temveč se to prepusti delovanju državnopravnih in gospodarskih odnosajev. Madjarsčina se poučuje v hrv.-slav. srednjih in visokih zavodih, a je tudi več madj. ljudskih šol. Posl. Košut smatra z ozirom na to, da Madjari vzdržujejo svoje drage hrvatske brate, da je nujno, da se madj. vvede kot obvezni pouk v hrv. šole, ter da se hrv. zakoni izdajajo tudi na madj. jeziku. Min. preds. Banffy odgovarja, da je avtonomija Hrvatske v šoli tako popolna, da madj. zbor v tem pogledu ne more ukrenuti ničesar. Kar se tiče izdavanja hrv. zakonov na madj. jeziku, se je doseglo, da se min. za Hrvatsko v prih. letu pobrini za izdavanje madj. prevodov dosedanjih hrv. zakonov, a od 1899 se bodo hrv. zakoni objavljali tudi na madjarskem jeziku. Gjurmkić protestuje proti Košutovi šali o „dragih bratih“ ter proti temu, da Madjari vzdržujejo Hrvatsko in Slavonijo. Dohodki teh dežel znašajo 23 milj. Tudi onih 2²/₃ milj., ki so izvršeni v proračun, ne izvirajo iz milosti Madjarov, temveč iz nagodbenega zakona, ki povsem točno določuje del za avtonomne troške. — Nadalje želi, da se od železniških uradnikov zahteva vsaj toliko znanja hrv., kolikor ga rabijo pri občevarjanju. — Pri naslovu „min. preds.“ vpraša Gjurmkić, ali so se z banom in hrv. min. vršili dogovori o naredbi o uporabi državne zastave. Min. pr. Banffy pravi, da je na temelju ministerskega sklepa min. za

notranje posle izdal ono naredbo. Da se ni raztezala na Hrvatsko. Na podstavi dogovora s hrv. banom je določeno, da odnosni zakon 1848, z vpoštevanjem avtonomije Hrvatske, in v mejah zak. čl. XXX. 1868, ta določba velja tudi na Hrvatskem pri skupnih uradih.

V seji 23. sept. v og. drž. zboru je Eötvös razložil svoj votum nezaupnice Banffyju in drugim ministrom. Ogerska se kot samostalna država ne sme odreči pravu, da v posebnem in samostalnem carinskem področju uredi svoje industr. in trgov. posle. Izjave Banffyja in min. dokazujejo, da se hočejo odreči važnim pravom dežele ter tako gospodarskim in finančnim interesom. Zato zbornica nima vanje zaupanja — Banffy pravi, da predlog ni opravičen. Vlada dobro vé, kaj mora stvoriti v interesu dežele. Eötvös-ov predlog je bil odklonjen.

V finančnem odseku ogerskega drž. zbora se je 21. septembra pritožil Komjaty, da je na krsti cesarice Elizabete bil prvotno napis, ki je preziral ogersko državo. Ustanovna listina Elizabetinega reda ni podpisana od og. vlade. Govornik želi pojasniti ter zahteva, da bi se v bodoče ne žalila več suvereniteta Ogorske. Min. preds. Banffy pravi, da se je takoj popravil prvotni pogrešek pri napisu na krsti; vlada torej v tem, v žalosti v prvem trenutku zagrešenem pogrešku ne vidi nobene žalitve. Podpis vlade pri ustanovni listini je vsled 30 letne prakse izostal; dasi ni pravilno, sedaj ni pravi čas za rekriminacije.

Srbija. V Zemunski ječi so uže 3 tedne uredniki srbskega radikalnega »Odjeka«, ki so se hoteli rešiti proganjanja v Srbiji in zato pribežali v Avstrijo. Policija jih je zatvorila, češ, da ne vé, zakaj prihajajo iz domovine, da pa bode o njih usodi brzojavila v Beograd ter jih izpusti takoj, ko dobi odgovor. A to lahko traja leta.

Bolgarsko. 18. sept. so bile dopolnilne volitve v sobranje. Vršile so se po novem volilnem redu. Vseh 9 izvoljencev pripada narodni stranki.

Ker je grozil bolgarski dipl. agent Markov, da Bolgarija prekine vse parlamentarne zveze s Turčijo, ako sultan ne prekliče propovedi zabavnega vlaka k posvečenju bolgarske cerkve v Carjigradu, je sultan naposled vendar dovolil, da je šel jeden zabaven vlak. Tudi ladija »Bulgarija« z več sto udeleženci je 19. sept. dospela v Carjigrad.

Sultan je podelil bolgarskemu eksarhu liakatsko svetinjo v zlatu; preds. sinode v Rusčuku, nadškofu Grigorija, isto v srebru; nadškofom iz Varne, Vrača in Monastirja, in arhimandritu Vasiliju, vzgojitelju knežiča Borisa, Osmanije red 2. vrste; nadškofom v Köprülü, Slivnem, Starigori, Nevroko in Lovči Medzidije red II. vrste.

V Carjigradu je bila 20. sept. posvečena nova bolgarska cerkev v Tanaru, katere stavba je stala 1 milj. frankov, od eksarha z asistencijo 8 bolgarskih in makedonskih biskupov.

Rusija. Carsko-ruski general Dejan Subotič, sin pok. srbskega književnika, imenovan je guvernerjem v Port Arthuru.

Car je naročil grofu Muravěvu, naj se stavi evropskim kabinetom predlog, da bodi posvetovanje o mednarodnem postopanju proti anarhistom jedna izmed točkov mirovne konferencije.

V Varšavi in Lodzu so zatvorili več tovarniških delavcev radi socijalistiških agitacij.

Nemčija. Vsenemški zvezni shod v Monakovu, 10. sept. je bil od Avstrijcev močno obiskan. Preds. dr. Haase iz Lipsij je rekel, da je glavna zadača zaveze za bližnji čas: delo o avstrijskem vprašanju. — Dež. posl. Plzenski, Reiniger, je opisoval položaj Nemstva v Avstriji. Ta je tak, da so Nemci izgubili vsak strah ter se ne bojé niti ječe (sc. zaradi veleizdaje). Ostro je napadal avstr. vlade, katerih naredbe niso odprle oči le Nemcem v Avstriji, temveč tudi onim v Nemčiji. Napij je soglasju teh. — Drž. posl. dr. Zd. Schücker je izjavil, da so Nemci bez razločka stranke pripravljeni na najbezobzirnejši boj; v tem jih bo podpirala in bodrila zavest o simpatijah bratov v nem. cesarstvu. — Lurtz, vodja Saksov iz Sedmograjske, je povdarjal, da je nemški narod gospodovalen (ein Herrenvolk) ter da nikdar ne sme pripustiti, da Nemec trpi radi tega, ker je Nemec. Velika nemška država je postala trdnjava, ki daje varstvo Nemcem vsega sveta. Nemci v tujini so potrebni kot postojanke v obrambo te trdnjave. Sveta Vsenemčija naj živi! Dr. Schücker je povdarjal, da mora Avstrija kot zaveznica Nemčije stati pod nemškim vodstvom. »Avstrija je nemška moč«, rekel je Bismarck. Govoril je tudi o tendenciji Palackega proslave in Komarovu ter o izredno nizki kulturni stopinji, na kateri so Poljaki. Časnikar Bley je govoril o slovanski nevarnosti v Nemčiji sami. — Zaveza ima okolo 16.000 členov.

Na Poznanjskem, kjer je pruska vlada prepovedala poljski zdravniški kongres, ker bi gostje morda agitovali za Slovanstvo, je bil shod nemških juristov, kjer se je mnogo govorilo o razširjanju nemške kulture na vzhod in o potrebi, da se pridobé v deželo Nemci od zapada, da oslabé in iztrebijo Poljake.

V Plauen na Saksonskem je bila 4. sept. velika »Sedanova slavnost«, katere so se udeležili tudi avstr. drž. posl. Bareuther, Wolf, Iro, Reiniger, Hofer. Vsled diplomatskih pogajanj med avstrijsko in saksonsko vlado se je oblastijam javilo, naj se ne udeležé slavnosti. Zato pa je bilo prebivalstvo tem bolj navdušeno, in vse hiše v vsenemških in pruskih zastavah. Mnogo gostov je došlo iz Avstrije, katere so sprejeli slovesno. Nato se je okrasil spomenik cesarja Viljema in Bismarcka. Pri slavnostnem sprevodu so imeli gostje iz Heba svoj poseben slavnostni voz v narodnih nošah.

Turčija. Porta je prepovedala napovedane zabavne vlake iz Bolgarije v Carjigrad povodom blagoslovljenja nove bolgarske cerkve. Bolg. dipl. agent je protestoval, a dobil v odgovor, da je to potrebno, da se preprečijo prepiri med Bolgari in Turki.

V Kandiji so se zopet ponavljali nemiri in izgredi. Mohomedanci so kar mesarili in pobijali kristjane. Angleska posadka se je pojačila. Admirali predlagajo svojim vladam, da naj te zahtevajo odpravo turških vojakov s Krete, ker oni plenijo in tako provzročujejo nemire.

V cirkularni noti ital. ministra vnanjih poslov se nasvetuje skupna akcija 6 velevlastij v krečanskem vprašanju. Turčija naj odzove svoje uradnike in vojake. — Izvrševalni odbor krečanskega narodnega zastopstva izjavlja, da mu pod sedanjimi razmerami ni možno, vplivati na vstaše, ter zato polaga svoj mandat. Rusija, Francija, Italija in pa Anglija so zažugale Turčiji, ako se ne udá za slavno urejenje na Kreti. To bode najbrže pomagalo.

Književnost.

Věneč lipový. Sbirka písní pro smíšené sbory. Harmonisoval a vydal Jan Svoboda, řídící učitel v Hořávti u Nymburka. Cena sešitu 25 kr.

Průvodce panoramou „Bitva u Lipan“ od L. Marolda. Nákl. Fr. Topiče. Cena 35 kr. — Knjižica razlaga znameniti panorama na letošnji češki inženirski razstavi v Pragi.

Velký národní kalendář na rok 1899. Ročník 42. Vydáváním a nákladem Jaroslava Pospíšila v Praze, na Pernštýně č. 12. S mnoha vyobrazeními. Cena 50 kr.

„Die Palackyfeier“ u. ihre Widersacher. Ein Mahnruf an die armen christlichen Völker Oesterreichs. Spisal Rudolf Vrba. Pisatelj dokazuje, da je zapreka za narodni blagostan židovski vpliv in nemško-židovsko časopisje.

Letopis „Živene“, II. je ravno kar izšel na 200 str. ter stoji 50 kr. —

Die slavischen Ortsnamen der Neumark. Zusammenge- stellt und erklärt von dr. Ernst Mücke. Sonder Abdruck aus den Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Neumark. Landsberg a. W. Druck von Dermietzel & Schmidt. 1898. S. r. 142. — Učeno, za- služno in v obče jako poučno delo neumorno delujočega slavnega lužiškega Srba dr. Muke. Omejil se je na razlaganje krajevnihi imen takozvane »Neumark«, ki obseza danes 9 okrožij, n. pr. Königsberg, Soldin, Ernsvalde, Landsberg itd. Sestavil je razpravo takó, da raz- laga v 3 oddelkih gradove, župe in nova sela. Navaja in razlaga iz zgodovine in najvažnejše kraje, ki imajo dandanes ali popačena nemška ali pa na nemško prekrščena, prevedena imena. Porablja povsod slovansko jezikoznanje. Dotične kraje si je sam ogledal, in njegovo razlaganje je možno podpirati tudi z današnjimi dejstvi. Knjiga podaja tudi potrebne zgodovinske črtice in vse v taki jasni obliki, da more vsak izobraženec slovanske krvi poučiti se iz nje. Poučen je spis za vse Slovence, ker razvidijo iz njega, da se tudi v njih krajih nahaja več takih ali podobno zasnovanih in do danes ohranjenih imen. Goriške (v goriškem okrožju) bi zanimala te vrstice (str. 21.): Bolkow (okrožje West-Sternberg, urkundlich Bolkow, 1504 Balck, Balke, Bolke); aus Bolkow-Besitzdorf des Bolk, Bolko (Kf. von Boleslaw, aus bolje besser, mehr, am besten, meisten und slava = der mehr, bez. am meisten Berühmte), also Bolkosdorf. — Potem: Batow (Okrožje Soldin): slav. Batjow bez. Batow = Besitzdorf des Batja, Bato (Kosewort für »Väterchen« = westslav. dial. batja, asl. bašta, slovak. bača, Ehrennahme der alten Oberschäfer; also »Grossvatersdorf«). Goriški Slovenci imajo priimke Bolko, potem občino »Bâte« ali »Bête« in »Bačo« (rečico in občino s tem imenom). Jeden kraj se imenuje v Neumark: Berkenow, oz. Barkenow; na Pri- morskem imajo »Berkine«, in dr. Muka pristavlja: pol. pom. bark, bork, berk = asl. bruku, Achsel und nositi, d. i. der auf den Achseln Tragende = Mann mit starken Schultern, also »Achselträgersdorf«. I. t. d.

„Pensée Slave“. Dosedanji tednik Tržaški »Il Pensiero Slavo« naznanja v 39. štev. (24. sept.), da začne s 1. okt. t. l. izhajati na francoskem jeziku pod imenom »Pensée Slave«. Program mu ostane dosedanj. Uredništvo navaja kot glavni vzrok izpremembi to, da Italijani v kraljestvu in Avstro-Ogerski niso hoteli pripo- znati dobrega namena, ki ga je imel list. »Il P. Sl.« je vedno simpatički pisal o ital. kulturi, a ital. listi, bez razlike so ozna- čevali ga, kakor da bi bil sovražen Italijanstvu. Italijani se bra- tijo z Nemci, zatajujejo proti Slovanom princip narodnosti, s ka- terimi so dosegli Zjedinjeno Italijo. Francoski jezik pa je tudi po vsem civilizovanem svetu razširjen, in ga umejo in rabijo med Slovani seosebno v Rusiji. Laže bode torej seznanjati druge na- rode o aspiracijah Slovanov na francoskem jeziku. Uredoval bode novo obliko lista Francoz prof. Antoine Charles. — Izhajenje lista na francoskem jeziku je dobro pogojeno, naj so odločili g. urednika Jakića k temu kateri koli nagibi. Ta sklep bodo ugajal tudi avstrijskim Slovanom, katere prusofitski radikalizem opisuje toliko poniževalno in zaničljivo, in kateri bi spravil rad kar možno vse in nagloma pod prusko Pickelhaubo. Pangermauski šovinizem je razvidel iz novinarskega shoda slovanskega v Pragi, da si morejo Slovani pomagati bez nemščine v svojih narečjih; z druge strani pa jim kaž. g. Jakić, da morejo rabiti za svoje namene francoščino namesto nemščine. — Kar se dostaje programa

g. Jakića, povdarja on zlasti češko pa hrv. drž. pravo, z druge strani tudi moralno solidarnost slovansko. O češkem in hrv. drž. pravu trdi, da mora se doseči tako, kakoršno je ogersko. Mi pa menimo, da so Madjari usurpali preveč, in da bode treba te usurpacije skrečiti v dostojne meje in takó urediti monarhijo na primeruši podstavi. Ne Čehi, ne Hrvati ne želé takih usur- pacij, kakoršne zlorabijo Madjari celokupnosti monarhije in so- sebno slovanski narodom na škodo. Tudi je več nego oportu- nistiško, da se v programu, namenjenemu tudi francoskemu listu »La Pensée Slave« izrecno ne omenjajo Malorusi in Srbi. Iz do- tičnega programatičnega članka ni razvidno, kakó hoče novi list pozitivno boriti se za nacionalno enakopravnost Malorusov nasproti Poljakom, in v obče za narodno enakopravnost vseh doslej tlačenih narodov. V programu takega lista, ki hoče ugoditi ne le na zunaj, temveč tudi na znotraj, mora biti tudi ta točka jasna in določena. Malorusi, Srbi, Slovenci, Slovaki morajo žele- ti zase jasnosti od takega lista. V ostalem želimo, da bi novi list prospeval in zares obilo koristi donašal Slovanstvu prek in prek.

Letopis jugosl. akad. znanosti in umetnosti, zv. 12., prinaša življenjepis Ljud. Vukotinovića, Šime Ljubića, dr. Iv. Črnčiča, M. Valjavca in poročilo o izredni seji v proslavo Strossmayerjeve svečeniške 60 letnice.

Zmaj Jovan Sundečić je izdal zbirko pesni »Предвеченце«. „Der Süden“. Po raznih slovanskih, seosebno slovenskih in hrv. listih opozarjajo na polumesečnik »Süden«, ki se bori za Hrvate in Slovence ter vzajemno povdarja slovansko vzajemnost. Kažejo nato, da bi se iztrebljali židovsko-nemški listi, pa nadomeščali s »Süden«; s tem bi se temu listu zagotovilo obstanek. Do konca leta znaša naročnina 1 gld. in se pošilja na Dunaj, I., Planken- gasse 4. Doslej je izšlo 4 št.

V Petrogradu je izdal poljski kritik Jos. Tretiak »Młodość Mickiewicza«, životopis in poezije do 1824, to je do odhoda iz Litove.

V Krakovu je izšla knjižica »Dziele literatury ojczyznej«, namenjena mladini in širšim krogom, ki razpravlja v poljudnem slogu poljsko književnost.

Umetniška kolonija Poljakov v Monakovu je izdala album: »Jednodlowka Monachijlska«, literarne sestavke in nekoliko glas- benih skladb. Čisti donesek je namenjen v prid poljski mladeži na Monakovski akademiji.

Na úsvitě nové doby. Dějiny roku 1848 v zemích Českých. Napsal Jos. J. Toužimský. S četnými ilustracemi. Nákladem Jos. R. Vilímka v Praze. To delo je dospelo do 20. seš.

Света рора. Napisal Monah Sava Hilendarac, prevel prof. Gj. Dimić. Knjiga podaja na 337 str. vel. osmerke natančen zemlje- pisen in zgodovinski opis znamenite sv. Gore in njenih samostanov, Нѣсколько словъ въ обличіе лжеученія графа Льва Толстого. Москва. Іованъ Крошадскій. 15 стр.

„Lumír“, jeden najstarših beletrističnih čeških listov, na- stopi 1. okt. svoje XXVII. leto pod novim urednikom, pisateljem Václ. Hladikom in v novi založbi J. Otto v Pragi. Ostane i na- dalje zvest staremu programu, vsled katerega podaja izvirno leposlovje in seznanja o tujih literaturah. List bode izhajal 1., 10. in 20. dne vsakega meseca na 12 str. Stoji na četrt let 1 gld. 25 kr. s poštno vred; izdanje v polumesečnih zvezkih stoji 30 kr. Posamične številke ali zvezke založnik razpošilja na ogled, kdor želi.

Opomnja upravnistva. S to (18.) štev. je završeno tretje le- tošnje četvrtletje. Tiste, katerim je potekla naročnina, ali kateri so v obče zaostali z njo, prosimo vljudno, da jo dopolnijo, oziroma poravnajo. — Starih, nam nasproti gluhih dolžnikov-naročnikov ne bomo več po listu opominjali; opomni jih na njih dolžnost kdo drug.

Somišljenike in prijatelje vljudno prosimo, naj še nadalje razprostranjajo „Slov. Svet“; to je toliko potrebniše, ko nimamo sami nikake poti, nikakih sred- stev za agitacijo, kakoršna je na razpolaganje drugim listom.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja v 10. in 25. dan vsakega meseca, in sicer na 16 straneh. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četvrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četvrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 40 kr. — Zunaj Avstro-Ogerske na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, rekla- macije in vsakóvrsta pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), IX., Eisengasse Nr. 13.

Izdatelj, lastnik in odgovorni urednik: **Fran Podgornik**, Tiskli Bratři Chrastinové ve Valašském Meziříčí.